

YHTEISKUNTAPOLIITTISET KYSYMYKSET YLE:N AAMUHARTAUKSISSE VUONNA 2015

Petri Paasikallio
Käytännöllinen teologia: uskonto-oikeus ja uskonnollinen viestintä, Pro gradu
Syyskuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Käytännöllisen teologian osasto	
Tekijä – Författare Paasikallio, Petri			
Työn nimi – Arbetets titel Yhteiskuntapoliittiset kysymykset Yle:n aamuhartauksissa vuonna 2015.			
Oppiaine – Läroämne Käytännöllinen teologia			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu		Aika – Datum Syyskuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal 62
<p>Tiivistelmä – Referat</p> <p>Tässä tutkimuksessa tutkin, minkälaiset yhteiskuntapoliittiset kysymykset kuuluvat Yleisradion Yle 1:n aamuhartauksissa vuonna 2015, vai puhutaanko yhteiskuntapoliittisista asioista lainkaan. Tutkimusvuonna julkisuudessa paljon esillä olleita yhteiskunnallisia tapahtumia olivat esimerkiksi pakolaiskysymykset, Tapanilan joukkoraiskaukset sekä sote-kysymykset. Kiinnostukseni kohteena oli myös tutkia puhuttiinko näistä tapahtumista, ja jos puhuttiin, niin missä valossa.</p> <p>Tutkimusaineiston muodostavat 48 aamuhartaustekstiä, jotka on valittu vuodelta 2015 tasaisesti ympäri vuoden. Koska jokaisella päivällä on oma teemansa, on tutkimukseen otettu mukaan tasaisesti jokaista teemaa. Aamuhartaudet ovat mukana pelkästään alkuperäisinä käsikirjoituksina. Tutkimusmetodi on kvalitatiivinen sisällönanalyysi.</p> <p>Aamuhartausteksteistä muodostui viisi pääluokkaa, jotka ovat seuraavat: 4) naiset, lapset ja nuoret; 5) sota, sorto, väkivalta ja oikeudenmukaisuus; 6) valtio, talous, työelämä ja työttömyys, globaalit kysymykset, pakolaisuus ja maahanmuutto; 7) hyvinvointi ja läheinen; 8) hartaudet, joissa ei ole eksplisiittisesti yhteyttä yhteiskuntapoliittisiin kysymyksiin. Selvästi useimmiten ovat edustettuina luokkaan kahdeksan kuuluvat hartaudet. Seuraavina tulevat luokkiin kuusi ja seitsemän kuuluvat hartaudet. Luokat neljä ja viisi ovat edustettuina varsin tasaisesti. Pääluokan kahdeksan alaluokka Jumala, Jeesus ja Pyhä Henki ovat selvästi useimmin puhuttuja aiheita.</p> <p>Tutkimuksesta selviää, että aamuhartauksissa puhutaan sekä laista että evankeliumista. Lakia hartausteksteissä edustavat yhteiskuntapoliittiset kysymykset. Tämä vahvistaa sen, että yhteiskuntapoliittiset kysymykset ovat mukana aamuhartauksissa. Suurimmista yllätyksistä vastaavat aiheet, joista puhutaan erityisen vähän verrattuna siihen, kuinka paljon niistä käytiin julkista keskustelua vuonna 2015. Aiheita ovat valtio, työttömyys, sota ja maahanmuutto. Vuonna 2015 käytiin eduskuntavaalit, mutta ainoastaan yhdessä hartaudessa mainittiin vaalit. Työttömyys oli vuonna 2015 kasvanut edellisestä vuodesta ennätyskorkeaksi. Silti siitä puhuttiin varsin harvoin. Sodasta puhuttiin vain yhdessä hartaudessa, vaikka tutkimusvuonna käytiin sotia ympäri maailman. Vuonna 2015 maahanmuutto kasvoi edellisestä vuodesta kymmenkertaisesti. Suomeen tuli pakolaisina yhteensä noin 32500 henkilöä. Silti vain neljässä aamuhartaudessa puhuttiin pakolaisuudesta ja maahanmuutosta. Tutkimus herätti ajattelemaan, minkälainen merkitys on sillä, että uskonnolliset ihmiset puhuvat yhteiskuntapoliittisista asioista. Kun puhutaan yhteiskuntapoliittisista asioista on selvää, että puheen on tangeerattava yleiseen puheeseen ja keskusteluun.</p>			
Avainsanat – Nyckelord Aamuhartaus, Yle, käytännöllinen teologia, homiletiikka, saarna, yhteiskuntapolitiikka			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muuta tietoja			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Yleisradio ja kirkko yhteistyössä.....	1
1.2. Aamuhartauden tausta.....	3
2. Kristillinen aamuhartaus	7
2.1. Kristillisen radiojulistuksen teologia.....	7
2.2. Aamuhartausten puhujakunta, teemat ja jako kirkkokunnittain.....	11
2.2.1 Aamuhartausten puhujakunta	11
2.2.2. Aamuhartausten teemat.....	12
2.2.3. Aamuhartausten jako kirkkokunnittain.....	13
2.3. Aikaisempi tutkimus	14
3. Tutkimusaineisto, -metodi ja käsittelytapa	16
3.1. Tutkimustehtävä.....	16
3.2. Tutkimusmetodi.....	16
3.3. Tutkimusaineisto	20
3.4. Aineiston käsittelytapa	21
4. Naiset, lapset ja nuoret.....	23
4.1 Luokasta yleensä.....	23
4.2. Naiset	24
4.3. Lapset ja nuoret	26
5. Sota, sorto, väkivalta ja oikeudenmukaisuus	28
5.1. Luokasta yleensä	28
5.2. Sota, sorto ja väkivalta	29
5.3 oikeudenmukaisuus	32
6. Valtio ja talous, työelämä ja työttömyys, globaalit kysymykset, pakolaisuus ja maahanmuutto	34
6.1 Luokasta yleensä.....	34
6.2. Valtio ja talous	35
6.3. Työelämä ja työttömyys	37
6.4. Globaalit kysymykset	37
6.5. Pakolaisuus ja maahanmuutto	39
7. Hyvinvointi, lähimmäinen.....	42
7.1 Luokasta yleensä.....	42
7.2. Lähimmäinen	42
7.3. Hyvinvointi	43
8. Hartaudet, joissa ei ole eksplisiittisesti yhteyttä yhteiskuntapolitiisiin kysymyksiin	46
8.1. Luokasta yleensä.....	46
8.2. Jumala, Jeesus, Pyhä Henki.....	46
8.3. Kaste	48
8.4. Rakkaus, toivo	49
8.5. Raamattu	49
9. Loppukatsaus.....	50
Lähde- ja kirjallisuusluettelo	56
Lähteet	56
Kirjallisuus	58
Liitteet	60
Liite 1. Aamuhartauspuhujat päivämäärän mukaan	60
Liite 2. Aamuhartauspuhujat aakkosjärjestyksessä.....	61
Liite 3. Aamuhartaudet luokittain	62

1. Johdanto

1.1. Yleisradio ja kirkko yhteistyössä

Tässä tutkielmassani tutkin, minkälaisia yhteiskuntapoliittisia kysymyksiä kirkon¹ ja Yleisradion yhdessä toimittamien, Yleisradion Radio 1:n aamuhartaus -ohjelmien² puhujat tuovat hartauksissaan esille vuoden 2015 aamuhartauksissa. Esimerkiksi pakolaiskysymykset³, Tapanilan joukkoraiskaus⁴ sekä sote-kysymykset⁵ ovat yhteiskunnallisia kysymyksiä, jotka olivat vahvasti esillä mediassa. Kiinnostukseni kohteena on myös se, että puhutaanko aamuhartauksissa näistä, tai muista yhteiskunnallisista kysymyksistä. Ja jos puhutaan, niin missä valossa. Otetaanko hartauksissa niihin kantaa, puolesta tai vastaan, ja pyritäänkö kuuntelijoita ohjaamaan näissä kysymyksissä tiettyyn suuntaan. Taustoitan tutkimustani Yleisradion ja kirkon yhteistyöstä aamuhartauksien välittäjinä.

Kansallinen radiotoiminta alkoi Suomessa sisällissodan päätyttyä vuonna 1918. Sodan jälkeen perustettiin eri puolille maata radioyhdistyksiä, jotka aloittivat kuuntelijoille tarkoitetun ohjelmatoiminnan. Eräät yhteisöt perustivat vuonna 1925 yhtiön Oy. Suomen Yleisradio – Ab. Finlands Rundradio, joka lähetti ensimmäisen ohjelmansa syyskuussa 1926. Yleisradiotoiminta siirtyi valtiolle vuonna 1934, jolloin yleisradiotoimintaa jatkamaan perustettiin Oy. Suomen Yleisradio Ab.⁶

Kirkko, joka oli lähtenyt sanomalehtityöhön mukaan vuosisadan ensimmäisellä vuosikymmenellä, osoitti heti kiinnostuksensa uutta sähköistä viestintää kohtaan. Yhteistyö alkoi monin tavoin hyvin ristiriitaisissa tunnelmissa. Sisällissodan aiheuttama kansan kahtiajako vaikutti voimakkaasti keskinäiseen kanssakäymiseen. Kirkon asema suomalaisessa yhteiskunnassa oli poleeminen.⁷ Paavo Kortekankaan ja Eino Murtorinteen mukaan kirkko oli samastunut sisällissodan aikana valkoisten puolelle. Tästä oli Kortekankaan mukaan seurauksena se, että porvarillinen puoli arvosti sisällissodan jälkeen kirkkoa instituutiona, jonka tehtävänä oli ylläpitää laillisen yhteiskunnan ja kansallisen kulttuurin arvoja.

¹ Tässä tutkimuksessa ”kirkolla” tarkoitan Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa.

² Käytän jatkossa sanaa ”aamuhartaus” kuvaamaan Yleisradion Radio 1:n lähettämää aamuhartaus -ohjelmaa.

³ Suomeen saapuu jopa satoja pakolaisia päivässä Haaparannan kautta.

⁴ Tapanilan raiskaus: Näin uhri kertoi oikeudessa – ”Kukaan ei jahkaillut”

⁵ Pohjanpalo, Olli, Helsingin Sanomat.

⁶ Nieminen 1999, 15–16.

⁷ Nieminen 1999, 16.

Murtorinteen mukaan porvaristo painotti myös kirkon roolia kansan moraalien ylläpitäjänä.⁸ Työväestö, porvaristosta poiketen, etäännytti sisällissodan jälkeen entistä enemmän kirkosta⁹.

Kirkon pyrkimyksenä oli päästä aikaisempaa tiiviimpään yhteyteen kansan kanssa. Tästä osoituksena oli se, että kirkollinen yhdistystoiminta alkoi voimistua. Edellä mainitsin, että kirkko osoitti heti kiinnostusta uutta sähköistä viestintävälinettä kohtaan. Raine Haikarainen esittää väitöskirjassaan *Informaatiosta kommunikaatioon. Ekumeeninen keskustelu viestinnästä 1948–2000* (2002) toisenlaisen näkemyksen. Hänen mukaansa kirkkojen asenteet uusia medioita kohtaan ovat poikkeuksetta olleet enemmänkin varauksellisia kuin innostuneen myönteisiä. Kuitenkin viestintäteknologisia innovaatioita on samalla saatettu perustella kristillisestä uskosta käsin ja niillä on katsottu olleen tärkeä välineellinen merkitys kirkon lähetystehtävässä¹⁰.

Aamuhartauksien päävastuun kantaa kirkon viestintä, jonka tehtävänä on viestinnän keinoin edistää kirkon yhteisiä tavoitteita:

- Tukemalla kirkollista ja uskonnollista vuoropuhelua kirkossa ja yhteiskunnassa luterilaisen arvopohjan mukaisesti.
- Pitämällä uskoa, kristillisiä ja kirkollisia näkökohtia esillä tiedotusvälineissä kirkon kokonaisstrategian mukaisesti.¹¹

Hartausohjelmien toimittaja, operatiivinen tuottaja ja toimituksen tiimi kokoaa, sijoittaa ja päättää hartausteemoista. Hartauspuhujien valinnat tehdään yhteistyössä kapitulien kanssa. Esiintyjät valikoituvat omien hakemusten kautta, kapitulien ehdotuksista tai suosituksista. Tietty hartasteemat voivat olla sellaisia, että niihin halutaan juuri tietty tai tietynlainen puhuja. Kun toimitus on tehnyt listauksen puhujista, heidät sovitellaan kalenteriin. Valvontaelin on hartausohjelmia toteuttavien kirkkojen, kirkkokuntien ja Yleisradion yhteinen valvontaelin¹², jolla on yli 50 vuoden historia. Valvontaelin perustettiin vuonna 1967 estämään ennakkosensuuria, joka uhkasi Yleisradion hartausohjelmia. Kiistan yhteydessä kirkko uhkasi lopettaa hartausohjelmien tekemisen, jos sensuurisuunnitelmasta ei luovuta.¹³

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisussa *kohtaamisen kirkko*¹⁴, kirkko kertoo sanomansa uskosta, toivosta ja rakkaudesta olevan viesti, jota tulee jakaa vuorovaikutteisesti,

⁸ Kortekangas 1982, 526; Murtorinne 1977, 12–13.

⁹ Huhta 2009.

¹⁰ Haikarainen 2002, 21.

¹¹ Kirkon viestintä.

¹² Valvontaelimen kokoonpano: Yle, Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Suomen ortodoksinen kirkko, Katolinen kirkko sekä vapaat kirkkokunnat ja seurakunnat.

¹³ Nieminen 2001, 71–72.

¹⁴ Kohtaamisen kirkko, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020.

innostuneesti ja monimuotoisesti. Muuttuva toimintaympäristö edellyttää monimuotoisen viestinnän ja sisältöjen hallintaa, ja toimimattomista toimintatavoista on uskallettava luopua. Viestinnän on oltava ennakoivaa ja avointa. Kristinuskon sanoman välittäminen edellyttää rohkeutta ja henkilökohtaisuutta, sillä ihmiset odottavat kirkolta kasvoja, jotka jakavat viestiä.¹⁵ Edellä olevaan voidaan perustellusti liittää aamuhartaudet, joilla on pitkät perinteet. Kirsi Brückin mukaan Yleisradio on kirkolle ja sen arvoille sopiva yhteistyökumppani. Tätä tukee tutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää Yleisradion arvoa suomalaisille. Vuonna 2017 toteutetussa tutkimuksessa Yleisradio oli kuudenneksi luotetuin yhteiskunnan toimijoiden listalla. Listan kärjessä ovat sellaiset instituutiot kuin tasavallan presidentti, poliisi ja puolustusvoimat. Tulosten mukaan Yleisradio on onnistunut julkisen palvelun tehtävässään erittäin hyvin siltä osin kun odotukset kohdistuvat kaikista tärkeimmiksi koettuihin tehtäviin.¹⁶ Se, että aamuhartaus lähetetään näin luotetuksi koetussa mediassa, vahvistanee sen uskottavuutta, kiinnostavuutta ja jatkuvuutta. Kirkon ja Yleisradion viestinnälliset arvot ovat lähellä toisiaan ja ehkä se on yksi syy pitkään jatkuneelle yhteistyölle hartausohjelmien toimittamisessa.

Evangelis-luterilaisen kirkon mukaan radio sopii aamuhartaudelle, koska konkreettinen, havainnollinen ja yksinkertainen yhden henkilön pitämä puhe sopii hyvin radioon. Aamuhartaus nivoutuu luontevasti radion ohjelmistoon, jossa kanavan kuuluttaja esittelee puhujan, teeman ja musiikin. Näin hartauspuhuja voi keskittyä hartauden sisältöön ja sen pitämiseen.¹⁷

Hartausohjelmien lähettäminen Yleisradion kanavilla pohjautuu lakiin valtakunnallisten hartausohjelmien lähettämisestä televisiossa ja radiossa suomeksi ja ruotsiksi. Ohjelmien sisällöstä vastaa Kirkon viestintä, joka tunnettiin aiemmin nimellä Kirkon tiedotuskeskus, sekä Kyrkans central för det svenska arbetet, ja tuotannosta Yle Asia ja Svenska Yle.¹⁸

1.2. Aamuhartauden tausta

Yleisradio ja kirkko aloittivat neuvottelut hartausohjelmien aloittamisesta vuonna 1928. Tällöin tosin kyseessä oli iltahartausten aloittaminen. Iltahartauteen tähdännyt hanke kariutui useaksi vuodeksi, kun Yleisradio ilmoitti ottavansa asian esille vasta myöhemmin perustettavan ohjelmaneuvoston aloittaessa toimintansa. Neuvosto aloitti toimintansa vuonna 1934. Kun iltahartaussuunnitelma ei edennyt, alkoi kirkko ajaa aamuhartauksien radiointia.

¹⁵ Kohtaamisen kirkko, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020.

¹⁶ Ylen arvo suomalaisille 2017.

¹⁷ Radiohartaus – kiinnostavaa puhetta Jumalasta.

¹⁸ Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2017.

Seurakuntatyön keskusliikkeen ajamaa asiaa tuki voimakkaasti kirkollinen lehdistö. Hanke johti tulokseen ja ensimmäinen suomenkielinen radioaamuhartaus lähetettiin Helsingin Vanhasta kirkosta 7. maaliskuuta 1932. Puhujana oli piispa Jaakko Gummerus, joka toimi Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton (SKSK) johtokunnan puheenjohtajana. Hartauksia lähetettiin maaliskuusta kesäkuun alkuun. Hartaudet katkesivat muutamaksi kuukaudeksi, jatkuakseen koeluontoisesti marraskuun alusta joulukuun loppuun. Vuoden 1933 alusta hartauksia on lähetetty säännöllisesti joitakin sota-ajan keskeytyksiä lukuunottamatta näihin päiviin saakka.¹⁹

Alkuaikoina hartaudet olivat suorina lähetyksiä. Edesmennyt arkkipiispa Martti Simojoki on kertonut, että alkuaikoina radion hartauteen kuuluivat alkuvirsi, hartauspuhe, joka pidettiin saarnatuolista, ja loppuvirsi, josta tosin laulettiin vain yksi säkeistö. Kirkosta lähetetyssä hartaudessa pappi puhui sekä kuuntelijoille että paikalla olleille seurakuntalaisille. Hartausohjelmien siirryttyä studioihin, alkoi pappi (joka silloin piti hartaudet) puhua yksityiselle ihmiselle.²⁰ Aamuhartaus on ollut alkuaajoista asti Yleisradion kuunnelluimpien ohjelmien listalla. Se on pitänyt pintansa ja kuulijakuntansa monia uhkia vastaan, joita ovat olleet muun muassa lisääntynyt radiokanavien määrä, lisääntynyt ohjelmatarjonta, kulttuurilliset muutokset sekä kirkosta eroamisen piikit. Näistä varsinkin viimeinen on mielenkiintoinen, ja kertoo siitä, että kuulijat ovat erityisen sitoutuneita aamuhartauteen ja se jollain tavalla kuuluu heidän aamurutiineihinsa. Aamuhartaudella on kello 6.15 lähetyksellä noin 53 000 kuuntelijaa ja klo 7.50 uusitulla lähetyksellä 136 000 kuuntelijaa. Yhteensä kuuntelijoita on lähes 190 000.²¹

Uskonnollisen toiminnan ydintä on viestintä erilaisilla yleisöfoorumeilla. Pienimmillään se on jossakin seurakunnassa tapahtuvaa pienryhmätöimintää, ja laajimmillaan mediassa tapahtuvaa kirkon yhteistä viestintää. Yhteinen motivaatioperusta viestinnälle kristillisillä yhteisöillä on Jeesuksen antama lähetykskäsky:²²

Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: Kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskennyt teidän noudattaa. (Matt. 28:19-20).

Hän sanoi heille: Menkää kaikkialle maailmaan ja julistakaa evankeliumia kaikille luoduille. (Mark. 16: 15).

¹⁹ Nieminen 1999, 19–20.

²⁰ Radiohartaudet alkoivat suorilla lähetyksillä 1930-luvulla.

²¹ Aamuhartauden lähetysaika muuttuu Yle Radio 1:ssä.

²² Lehikoinen 1998, 44.

Taisto Lehtikoinen toteaa lisensiaatintyössään, että Jeesuksen lähetyskäskyyn nojaten kristinuskon voidaan sanoa olevan lähetystyötä tekevä uskonto. Kaikkia uskonnollisia yhteisöjä kiinnostaa mediassa sen kyky tavoittaa suuria ihmisjoukkoja. Evankelis-luterilaisen kirkon kannalta se tarkoittaa kontaktin saamista suureen passiiviseen joukkoon. Jokainen uskonnollinen yhteisö tavoittelee viestinnällään myös yhteisönsä ulkopuolisia.²³

Eräs Yleisradion julkisen palvelun tehtäväalueista on hartausohjelmat. Joukkoviestimien jumalanpalvelus- ja hartausohjelmien sisällöstä vastaa joko välillisesti tai välittömästi kirkko. Kulloisenkin kirkon usko ja julistuksen perustavana oleva sanoma ovat perusteina ja tavoitteina radiohartauksien ohjelmissa.²⁴ Kirkon viestintästrategiassa yhteisöllisen viestinnän tehtävä ilmaistaan seuraavasti: ”Evangeliumin julistaminen on kirkon luovuttamaton tehtävä. Luterilaisen kirkkokäsityksen mukaan kirkko hoitaa sitä kommunikoimalla, Jumalan teoista julistamalla ja jakamalla sakramentteja. Kristittyjen yhteisö, *communio*, on kutsuttu viestimään Jumalan rakkaudesta, toisesta maailmasta sanoin ja teoin, jotta maailma uskoisi.” (*Kohtaamista ja sanoman levittämistä*, 2003)²⁵.

Osmo A. Wiio määrittelee viestinnän olevan informaation vaihdantaa järjestelmien välillä. Viestinnän sana kommunikaatio juontaa juurensa latinan sanoista *communis* (yhteinen) ja *communicare* (tehdä yhdessä)²⁶. Jotta viestintä määritelmän mukaan on viestintää, on sen aina sisällettävä informaatiota²⁷. Yleisimmin palaute, jos sitä on, on epäsuoraa ja tapahtuu erilaisten palautejärjestelmien kautta. Esimerkki epäsuorasta palautteesta on lehden levikki: ellei lehdestä pidetä, sitä ei tilata.²⁸ Näen tässä yhtäläisyyden aamuhartauksiin ja niiden pitkään jatkuvuuteen.

Kaarle Nordenstreng ja Pertti Hemanus ovat määritelleet joukkotiedotuksen seuraavasti:

Kristillinen radio- ja televisiojulistus on teknisin apukeinoin tapahtuvaa viestintää, jonka sisältönä on Raamattuun perustuva sanoma, ja jolle on ominaista julkisuus, suurehko ja suhteellisen valikoitumaton yleisö sekä vähintään hetkellinen yksisuuntaisuus²⁹.

Eräs viestinnän tärkeä tekijä on viestin ymmärrettävyys. Viesti on esitettävä sellaisessa muodossa, että kuulija ymmärtää viestin ja mitä sillä tarkoitetaan. Tähän kuuluu muun muassa sanat, joita viestinnässä käytetään. Jos käytetään esimerkiksi jonkin ammattiryhmän omia termejä, on suuri vaara, etteivät muut kuin alan ammattilaiset ymmärrä viestin sisältöä.

²³ Lehtikoinen 1998, 44–45.

²⁴ Nieminen 1999, 46–47.

²⁵ Hakala & Sumiala-Seppänen 2003, 29.

²⁶ Wiio 1992, 115.

²⁷ Wiio 1992, 119–120.

²⁸ Wiio 2000, 167.

²⁹ Hemanus 1977, 24; Nordenstreng 1975, 203–205.

Aamuhartaus on ohjelma, jossa viestin pitää olla kerrottu sanoilla, jotka kuulijat tunnistavat ja ymmärtävät niiden merkityksen. Uskonnollisia ja kirkollisia ammattitermejä ei tulisi käyttää. Osmo A. Wiio kertoo tästä esimerkin kirjassaan *Viestintä yleensä epäonnistuu – paitsi sattumalta* (2009). Wiio kertoo olleensa sairaalassa toipumassa leikkauksesta samassa huoneessa samoihin aikoihin leikatun metsämiehen kanssa. Metsämiehen leikannut lääkäri tuli potilaan sängyn ääreen ja selosti mitä oli tapahtunut ja mitä leikkaus tarkoitti arkielämässä. Kun lääkäri lähti pois, potilas kääntyi Wiioon päin ja sanoi: ”Voisiko professori kertoa, mitä se lääkäri sanoi? Minä en ymmärtänyt mitään.”³⁰ Viestintä ei ollut toiminut.

³⁰ Wiio 2009, 53.

2. Kristillinen aamuhartaus

2.1. Kristillisen radiojulistuksen teologia

Uskonnollinen viestintä perustuu kristilliseen maailman- ja ihmiskuvaan. Tavoitteena uskonnollisella viestinnällä on saada yhteys yksilöstä sekä Jumalaan että toisiin ihmisiin.

Viestintä voi olla uskonnollista kolmella tavalla:

1 Se voi olla *rituaalista*, jolloin se toteuttaa mystisiä, yhteisöllisiä funktioita jotka ovat usein implisiittisiä.

2 Se voi olla *instrumentaalista* eli sen sisältöinä on uskonnollisia sanomia: tietoja jonkin uskonnon kokemuksista tai väitteistä. Näkemys on osittain analoginen mainonnalle vaikkakin mukana on lähettäjän ja vastaanottajan lisäksi: yliluonnollinen Jumalan vaikutus viestinnän kautta. Teorian mukaan Pyhä Henki tekee sanoman merkitykselliseksi ja vaikuttavaksi vastaanottajalle.

3 Viestintä voidaan määritellä uskonnolliseksi sen *muotojen mukaan*. Uskonnolla on omia erityisiä genrejään (esim. jumalanpalvelukset, hartausohjelmat), joita ei esiinny muissa median käyttötavoissa.³¹

Kun Lehikoinen puhuu yliluonnollisesta Jumalan vaikutuksesta ja Pyhän Hengen merkityksestä, on siinä nähtävissä teologinen ulottuvuus. Lehikoinen esittää myös kristillisen radiojulistuksen teologisia perusteita kaikista uskonkappaleista käsin. Luomisessa on annettu kommunikaatio, ja siksi ihmisen on otettava se saamanaan lahjana ja työkaluna ja siksi hänen tulee käyttää sitä suhteessa lähimmäiseensä. Kommunikaatio on menetelmä, jossa Jumala ilmoittaa itsensä ihmiselle, ja jossa ihminen vastaa Jumalalle. Kommunikaatiota vahvistaa Jumalan tulo ihmiseksi Kristuksessa ja se on olennainen osa historiassa, joka sovittaa pyhän ja profaanin. Pysyvä yhteys Jumalan ja luomakuntansa välillä täyttyy kommunikaatiossa. Kirkon rukoillessa Pyhää Henkeä, se samalla tunnustaa ainaisen luovan toiminnon Jumalan ja hänen maailmansa välillä.³²

Uskonnollisen viestinnän ymmärtämiseksi on oleellista tutustua yhteisöjen perusmotivaatioon: teologiaan. Perinteisesti uskonnolliset yhteisöt ovat olleet sanomien välittäjiä ja viestijöitä, joiden keskeisimpinä foorumeina ovat olleet sakraalitilat sekä saarna joka on toiminut viestintävälineenä suunnatulle, rajatulle yleisölle.³³ Kirkolla on viestinnässä sekä pitkät perinteensä että myös rasitteensa. Saarna on ensi sijassa teologinen instrumentti (Jumalan puhetta ihmiselle), eikä sen vastaanottoon (inhimillinen tekijä) ole merkittävästi kiinnitetty huomiota kuin vasta viime vuosikymmeninä. 1960-luvulla saarnatutkimukseen otettiin vaikutteita muusta viestintätutkimuksesta. Silloin syntyi ns. antroposentrinen

³¹ Lehikoinen 1998, 61–62.

³² Nieminen 1999, 58.

³³ Huotari 1985, 13.

homiletiikka, jonka tarkoituksena oli tuoda saarnatilanteisiin viestintätutkimuksen tuloksia, esimerkiksi vastaanoton edellytyksistä ja esteistä.³⁴

Raamatun teksti pitäisi radio- ja televisiojulistuksessa tuoda esille mahdollisimman monipuolisesti. Tätä tukee kuulijakunnan moninaisuus. Julistukselle on asetettava myös muita kuin poliittisia³⁵ tavoitteita. Näitä ovat pastoraaliset eli sielunhoidolliset tavoitteet, pedagogiset eli opetuksellisiin pyrkivät tavoitteet, ja missionaariset eli Kristuksen uskoon auttavat tavoitteet. Mediajulistus korostaa vahvasti Jumalan sanan olemista tässä ja nyt.³⁶ Vaikka nykyhetkeä ja vastaanottajan huomioonottamista korostetaan, on kristillisen julistuksen lähtökohtana Kristuksen antama lähetyskäsky. Suunnitelma julkisuuteen tähtäävästä ilmoituksesta saa siis kulminaationsa universaalissa lähetysaarnassa ja lähetyslupauksessa. Pyhän Hengen saapuminen Jeesuksen opetuslapsille aloitti loputtoman prosessin, jossa sanoma on alituisesti matkalla uusille vastaanottajille. Apostoli Paavali pyrki suuntautumaan julkisuuteen, koska katsoi olevansa velkaa kreikkalaisille ja juutalaisille.³⁷

Nieminen toteaa, että silloin kun kirkko pyrkii radiojulistuksellaan tavoittamaan erityisesti kirkosta erillään olevia, painottavat radiohartaudet ns. poliittisen teologian mukaisesti ymmärrettäviä poliittisia tavoitteita. Silloin julistus pureutuu vastaanottajan elämäntilanteeseen sekä johdattaa tätä näkemään elämänsä Jumalan sanan alaisena ja elämään kristittyinä arkielämän keskellä. Ns. poliittisiin tavoitteisiin suuntaavassa julistuksessa on merkittävää se, että aikaan kytkeytyviä kuulijan ja katsojan kysymyksiä ei oteta esille pelkästään retorisinä esimerkkeinä, tai pohdita esimerkiksi yleishumaanin ajattelun pohjalta. Sen sijaan julistuksen on otettava kyseiset ongelmat vakavasti ja tutkittava niitä Raamatun sanasta käsin.³⁸ Vaikka edellä todettiin, että kirkko pyrkii julistuksellaan tavoittamaan kristillisestä sanomasta etäällä olevia, on kirkon radio- ja televisiojulistuksen tärkeänä tehtävänä pyrkiä tavoittamaan myös aktiivinen kirkkokansa³⁹.

Aamuhartaus on kuin lyhytsaarna. Siinä on samoja lainalaisuuksia, kuin jumalanpalveluksen yhteydessä pidetyssä saarnassa. Päivikki Suojasen mielestä saarnaa elävöittävät ”kokemuskertomukset”. Saarnaa elävöitetään ja havainnollistetaan henkilökohtaisilla kertomuksilla, jotka voivat olla joko omakohtaisia tai toisten kokemia.⁴⁰ Tyypillisimpiä uskonnollisessa puheessa käytettyjä tehokeinoja ovat kertomukset ja

³⁴ Huotari 1985, 17.

³⁵ Käsitteellä poliittinen julistus tarkoitetaan tässä yhteydessä Jumalan sanasta käsin tämän päivän elämään ja ongelmiin kantaa ottavaa julistusta. Ks. Nieminen 1999, 62.

³⁶ Lehtikoinen 1998, 51.

³⁷ Nieminen 1999, 59–60.

³⁸ Nieminen 1999, 62.

³⁹ Nieminen 1999, 335.

vertaispuheet. Niiden suosioon on useita syitä. Hyvät tarinat herättävät kuulijan mielenkiinnon ja iskevät tarinat ottavat helposti otteeseensa niin aikuiset kuin lapset. Kertomukset havainnollistavat esitystä tekemällä abstraktista konkreettista. Näin itse sanoma pysyy paremmin kuulijan mielessä.⁴¹ Voitto Huovinen kertoo kirjassa *Saarnaa sanaa* (1985), että teologi Gert Otto on sanonut saarnan olevan ennen kaikkea puhe, jonka tarkoituksena on dialogin herättäminen. Ilman kuulijoita saarnalla ei ole sisältöä, joten sen sisältö rakentuu kuulijoiden varaan. Saarnassa puhutaan myös eri tilanteissa oleville ihmisille.⁴²

Onko aamuhartaus vallankäyttöä? Jos aamuhartaus on kuin lyhytsaarna, niin Päivikki Suojasen mukaan se silloin on vallankäyttöä. Suojanen toteaa, että saarnan pyrkimyksenä on vaikuttaminen, jolloin se on vallankäyttöä⁴³. Uskonnollinen vaikuttaminen on sekä passiivista piilovaikuttamista että aktiivista manipulaatiota samaan tapaan kuin poliittisessa ja kaupallisessa vaikuttamisessa. Suomalaisessa saarnassa pyritään usein *mallinvaltaan*, jossa kertomukset toimivat kuulijoille joko myönteisinä tai kielteisinä esikuvina. Saarnassa käytetään myös *asiantuntijavaltaa*, jolloin itselle otetaan oikeus osoittaa ”totuus” joidenkin säädettyjen keinojen avulla.⁴⁴

Laki ja evankeliumi sekä niiden suhde toisiinsa ovat yksi nykyajan saarnojen keskustelukohde. Jumalan sanan pitää olla sekä lakia että evankeliumia. Lain tehtävänä on asioiden todellisen tilan näyttäminen, kun taas evankeliumi on hyvä sanoma lain alaiselle ihmiselle. Nykyinen elämä edellyttää pitkää kouluttautumista, tehokasta työsuoritusta ja innovatiivisia taitoja. Mukana kulkevat uhkatekijät, kuten kehityksen keltasta putoaminen, työttömyys ja syrjäytyminen. Myös sairaus tai yksityiselämän muutokset voivat katkaista lupaavan urakehityksen. Voisi kuvitella, että pelkkä evankeliumin julistaminen riittäisi, mutta kristilliseen saarnaan on aina kuulunut myös kehoitus parannuksen tekemiseen. Koska lain tehtävänä on ennen kaikkea asioiden todellisen tilan osoittaminen, on Jumalan sanan oltava sekä lakia että evankeliumia.⁴⁵ Edellä oli monia sellaisia teemoja, jotka näkyvät tutkimukseni aamuhartausteksteissä osoittaen, että aamuhartausta voidaan pitää lyhytsaarnana.

Luther teki laista ja evankeliumista koko kristinuskokäsitystä hallitsevan käsiteparin. Lakia on kaikki se, mitä Jumala ihmiseltä vaatii, evankeliumia on se, mitä hän lupaa ja

⁴⁰ Suojanen 2001, 224.

⁴¹ Jolkkonen 2001, 189.

⁴² Huotari 1985, 175.

⁴³ Suojanen 2001, 217.

⁴⁴ Suojanen 2001, 218.

⁴⁵ Tuomi 2001, 46–47.

antaa.⁴⁶ Jo kirkkoisä Augustinus (354–430) opetti, että laki osoittaa, mitä pitää tehdä ja mitä kartettava, mutta tahto on se joka toteuttaa lain ohjeet.⁴⁷

Systemaattisen teologian professori Antti Raunio kysyy kirjassa *Saarnan käsikirja* (2001), voiko luterilaisessa kirkossa olla yhteiskunnallista saarnaa. Koska tutkimuksessani aamuhartaus ja saarna ovat samojen lainalaisuuksien alaisia, esitän seuraavassa, miten Raunio omaan kysymykseensä vastaa. Hänen mukaansa reformaattorit Lutherin johdolla saarnasivat hyvinkin paljon kysymyksistä, joita nykyään kutsutaan yhteiskunnallisiksi. Luterilaisissa kirkkoissa on viime vuosina otettu kantaa poliittisen ja taloudellisen elämän ilmiöihin. Raunio mieltää ”yhteiskunnallisuuden” laajassa mielessä erottamatta esimerkiksi politiikkaa ja taloutta toisistaan. Käsitettä voidaan käyttää erilaisista ihmisten yhteistoiminnan muodoista, jotka eivät ole pelkästään yksilöiden välistä kanssakäymistä. Reformaation yhteiskunnallisen julistuksen teemana olivat erilaiset yhteiselämän kysymykset. Näitä voivat olla esimerkiksi: ”esivallan ja alamaisten velvollisuudet, kaupankäynnin perusteet, lasten peruskoulutuksen järjestäminen, köyhistä huolehtiminen, oikeuslaitoksen ja juristien toiminta ja sairaanhoidon järjestäminen”. Saarnoihin sisältyi aina tilanteen kuvaus ja analyysi. Analyysin peruskysymyksiä on kolme: 1) Mikä on lähimmäisen tarve?; 2) Mikä estää lähimmäisen tarvetta toteutumasta?; 3) Mitä pitäisi tehdä, jotta lähimmäisen tarve toteutuisi? Näiden tarpeiden selvittäminen antaa pohjaa myös yhteisön ja yhteiskunnan toimintaperiaatteiden tarkasteluun. Tarpeet ovat perusajatuksessa yksinkertaisia asioita: ”asunto ja ruoka, kohtuullinen toimeentulo, ammatin harjoittamiseen tarvittava koulutus, hoito sairauden kohdatessa, turvallisuus, rauha, oikeuden toteutuminen”. Yhteiskunnallinen saarna saattaa hyvin ottaa kantaa oikeudenmukaisuuden ongelmiin pohtimalla, toteutuuko oikeus ja kohtuus kaikkien yhteiskunnan jäsenten kohdalla, ja mikä mahdollisesti estää sen toteutumisen. Raunio toteaa saarnalla olevan useita yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Se voi olla sekä lain saarnaa että evankeliumista avautuvaa ohjeistusta elää kristillisesti. Koska evankeliumi antaa juuri sen, mitä luonnollinen laki vaatii, yhteiskunnallinen ulottuvuus ei ole evankeliumin perspektiivistä toisarvoinen.⁴⁸

Tuomo Mannermaa siteeraa kirjassa *Luterilainen usko tänään – Augsburgin tunnustuksen selityksiä* (1981) Lutheria, joka on sanonut: ”Koska vain harvat uskovat ja pienempi osa ihmiskuntaa elää kristillisellä tavalla ja on vastustamatta pahaa eikä itse tee pahaa, on Jumala muita varten perustanut Jumalan valtakunnan ja kristikunnan rinnalle toisen

⁴⁶ Teinonen 1975, 156.

⁴⁷ Thuren 1982, 41.

⁴⁸ Raunio 2001, 119–129.

valtakunnan ja pannut sen lain miekan alaisuuteen. Siten he eivät voi tehdä pahaa, vaikka mielellään sitä haluaisivatkin, eivätkä missään tapauksessa voi tehdä sitä pelkäämättä, rauhassa ja onnellisina.” Jumala on säätänyt sekä hengellisen valtakunnan, jossa Pyhän Hengen vaikutus luo kristittyjä ja vanhurskaita ihmisiä sekä maallisen valtakunnan, joka pakottaa epäkristilliset ja pahat ihmiset ainakin ulkoisesti rauhallisiksi, vaikka eivät sitä haluaisikaan. Luterilaisen käsityksen mukaan esivallan kantama miekka on oikeuden toteuttamista varten sillä tavalla, että heikkoja suojellaan voimakkaimpien väkivallalta. Tällöin oikeuden miekka on rakkauden palveluksessa.⁴⁹

Piispa emeritus Eero Huovinen kertoo kirjassaan *Saarna* (2015), kuinka viime vuosituhannen lopulla teologian parissa oli muutia puhua ennemminkin viestinnästä kuin saarnaopista eli homiletiikasta. Silloin saarnoja haluttiin arvioida samojen periaatteiden mukaan kuin muutakin viestintää. Tiedotusvälineiden nopea kehitys pakotti arvioimaan kriittisesti saarnaa ja sen tehtävää. Erityisesti televisio oli vahvassa roolissa 1960-luvulla pakottaen tutkimaan sekä modernin viestinnän lainalaisuuksia että mahdollisuuksia. Piti astua ulos kirkkosalista esiintymään julkisessa mediassa.⁵⁰ Tätä samaa kehitystä on aamuhartauden lukeminen Yleisradion aamuhartauksissa.

Kirkon viestinnän ohjelmapäällikkö Kimmo Saares kertoo aamuhartauden yhdeksi tavoitteeksi avata ikkunoita Jumalan todellisuuteen ja tuoda erilaisia näkökulmia, miten Jumala näkyy arjen keskellä. Aamuhartauksien tulee avautua jokaiselle kuulijalle, kun taas iltahartaus on luonteeltaan raskaampi ja suuntautuu selektiivisemmälle kuulijakunnalle.⁵¹

2.2. Aamuhartauksien puhujakunta, teemat ja jako kirkkokunnittain

2.2.1 Aamuhartauksien puhujakunta

Tähän tutkimukseeni valitsin 48 aamuhartausta vuodelta 2015. Näiden aamuhartauksien puhujakunta koostuu 42 hartauspuhujasta⁵². Näistä naisia on 25 (60 %) ja miehiä 17 (40 %). Yksi puhuja piti kolme hartautta, seitsemän puhujaa kaksi hartautta, ja 32 puhujaa pitivät kukin yhden hartauden. Luokitellessani aamuhartauksien puhujat virka-aseman tai työtehtävän mukaan, en ole eritellyt eri kirkkokuntien edustajia. Luokituksessa kaikkien kirkkokuntien edustajat ovat mukana tehtäviensä mukaisissa luokissa. On huomioitava, että eri kirkkokunnissa työtehtävät voivat olla erilaisia, vaikka tehtävänimike olisi samanlainen tai

⁴⁹ Mannermaa 1981, 83–84.

⁵⁰ Huovinen 2015, 79–80.

⁵¹ Keskustelumuistio 12.10.2018.

⁵² Kyseisten hartauspuhujien puhujaluettelo on liitteessä 1.

samankaltainen. Aamuhartauspuhujien ikäjakautumaa en voinut luokitella, koska hartauspuhujien iät eivät olleet saatavissa.

Taulukko 1. Tutkimuksessa mukana olleiden hartauspuhujien virka-asema tai työtehtävä

Virka-asema / työtehtävä	kpl
Emeritusprofessori, eksegetiikka	1
Kanttori	2
Kapteeni, Pelastusarmeija	1
Kirkkohallituksen oppilaitos-yhteistyön asiantuntija	1
Kirkkoherra	5
Kolumnisti, kirjailija	1
Muu seurakuntatyö	10
Muusikko	1
Pappi, pastori, kappalainen	17
Metropoliitta	1
Tohtorikoulutettava, teologia	1
Tutkijatohtori, eksegetiikka	1
Yhteensä	43

Taulukossa 1 on esitetty tutkimuksessa mukana olleiden hartauspuhujien virka-asema tai työtehtävä. Oshartauksista suurimman osan pitivät yhteisessä luokassa olevat papit, pastorit ja kappalaiset, joiden osuus oli kolmannes (33 %). Lähes yhtä usein aamuhartauden pitivät muissa seurakuntien viroissa työskentelevät (28 %). Luokituksessa rovastit olisivat voineet olla samassa luokassa pappien, pastoreiden ja kappalaisten kanssa, mutta päädyin luokittelemaan heidät omana luokkana. Syynä on se, että otannassa mukana olleet kaksi rovastia toimivat erilaisissa työtehtävissä (esimerkiksi järjestö- ja yritysmaailmassa) kuin mihin yleisesti on totuttu, kun puhutaan papeista, pastoreista ja kappalaisista. Suurin osa puhujista kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon.

2.2.2. Aamuhartauksien teemat

Kirkon viestinnän toimittaja Hanna Paavolan mukaan toivo, lohdutus, armo ja siunaus ovat aamuhartauksien toivotuimpia aiheita. Paavola kertoo, että radion aamu- ja iltahartauksien palautteissa toistuu usein lause, että ”se ei ollut hartaus”. Kuuntelijoilla on omat, vahvat mielipiteensä siitä, millainen hartauden tulisi olla. Kuitenkin hyvän hartauden määritelmään on yhtä monta mieltä kuin on kuuntelijaakin.⁵³ Kuuntelijoiden toivomukset pyritään ottamaan mahdollisuuksien mukaan huomioon aamuhartauksien teemoja suunniteltaessa. Kirkon

⁵³ Toivo on radiohartauksien toivotuin teema – ja aamuhartaus kuunnelluimpia radio-ohjelmia.

viestintä suunnittelee aamuhartauksien teemat etukäteen ja valitsee sen jälkeen puhujat. Aamuhartauksilla oli jokaiselle lähetyspäivälle (maanantai – lauantai) omat teemansa⁵⁴.

Taulukko 2. Vuoden 2015 aamuhartausteemat ja niiden määrät otannassa

Päivä	Aamuhartausteema	Kpl
Maanantai	Hartauksia vaihtuvista aiheista.*	9
Tiistai	Hengellisen musiikin helmet.**	5
Keskiviikko	Tule sellaisena kuin olet.	10
Torstai	Kristittynä tässä ajassa.	8
Perjantai	Ajatuksia tulevan sunnuntain kirkkovuoden teksteistä tai teemasta.	8
Lauantai	Vapaiden suuntien, ortodoksisen tai katolisen kirkon hartauksia.	8
Yhteensä		48

*marras-joulukuussa maanantain teema oli ”kiitollisuus”.

**marras-joulukuussa tiistain teema oli ”uskon kuvat”

Taulukko kaksi kertoo minkälaisia eri teemoja aamuhartauspuhujat voivat käyttää hartauspuheissaan. Taulukossa on myös eri teemojen osuus tutkimuksessa mukana olleiden aamuhartauksien määristä. Tarkoitukseni oli ottaa tutkimukseen mukaan tasapuolisesti jokaista teemaa yhtä monta. Tämä ei kuitenkaan täysin onnistunut, sillä kaikki hartauspuhujat eivät olleet toimittaneet tekstiään Kirkon viestintään, joka arkistoi kaikki heille palautetut hartaukset. Tiistaisin pidettyjä hartauksia (Hengellisen musiikin helmet) oli arkistossa jostain syystä niin vähän, että niiden osuus jäi muita pienemmäksi.

Kirkon viestinnän toimittaja Hanna Paavola toteaa, että hartauspuhujat ovat ammattilaisia, heille on annettu hyvin vapaat kädet hartauksetekstien suhteen⁵⁵. Hartauspuhujat voivat siis valita hartauden sisällön oman mieltymyksensä mukaan, mutta hartauspäivän teemaan sopivasti. Hartausteemat ja -sisällöt saattavat aiheuttaa kuulijoissa myös negatiivisia vaikutteita, kuten esimerkiksi Tapiolan seurakuntapastori Heidi Zittingin aamuhartaus 29.11.2018. Eräs kuuntelija arveli *Uuden Suomen puheenvuoro* -palstalla, että Zitting toimii ennemmin propagandistina, kuin pastorina. Syy tähän arveluun oli Zittingin vakuuttelu ettei massamaahanmuuton seurauksia ole syytä pelätä.⁵⁶

2.2.3. Aamuhartauksien jako kirkkokunnittain

Aamuhartausvuorot on jaettu kirkkokunnittain. Hartausohjelmien valvontaelin vastaa siitä, että kaikki kirkkokunnat saavat omat vuoronsa Yleisradion hartausohjelmissa⁵⁷. Luterilaisella

⁵⁴ Radiohartauksien teemat.

⁵⁵ Toivo on radiohartauksien toivotuin teema – ja aamuhartaus kuunnelluimpia radio-ohjelmia.

⁵⁶ Hartaudella Yle-propagandaa.

⁵⁷ Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2017.

kirkolla on hartausvuoroja viikossa viisi, ja muilla kirkkokunnilla yksi. Muiden kirkkokuntien vuoro on lauantaina. Tutkimukseni aamuhartauksista suurin osa oli luterilaisen kirkon edustajilla, 40 (84 %) hartautta. Muiden kirkkokuntien osuus oli kahdeksan (16 %) hartautta.

Taulukko 3. Tutkimuksessa mukana olleet hartaudet kirkkokunnittain

Kirkkokunta	Hartaudet
Luterilainen kirkko	40
Ortodoksinen kirkko	3
Suomen vapaakirkko	2
Baptistiseurakunta	1
Helluntaiseurakunta	1
Pelastusarmeija	1
Yhteensä	48

2.3. Aikaisempi tutkimus

Yleisradion aamuhartausohjelmista on melko vähän aiempaa tutkimustietoa. Aiemmat tutkimukset, joita on tehty, ovat tutkimuskysymykseltään ja -aineistoltaan erilaisia kuin oma tutkimukseni. Niissä käsitellään Yleisradion aamuhartauksia, mutta ei suoranaisesti aamuhartaustekstien yhteyttä yhteiskuntapoliittisiin kysymyksiin. Aiemmista tutkimuksista merkittävin on Heikki-Tapio Nimisen väitöskirja *Suomalainen radiohartaus – Yleisradiossa vuosina 1932–1997 lähetettyjen luterilaisten aamuhartauksien rakenne ja sisältö* (1999). Kirjan alaluku 5.5. kristittynä tässä maailmassa käsittelee osittain oman tutkimukseni kanssa samoja aiheita. Näitä ovat: 5.5.2. ihmisenä itselleen, 5.5.3. ihmisten huolenpito toisistaan, 5.5.5. avioliitto ja perhe, 5.5.6. keski-ikäiset ja vanhuksat, 5.5.7. elämän vaikeudet ja murheet, 5.5.8. sairaus ja kuolema, 5.5.9. työelämän kysymykset ja työttömyys, 5.5.10. kansa, isänmaa ja yhteiskunta, 5.5.11. kansainvälinen vastuu. Heikki-Tapio Nieminen on tutkinut kirjassaan *Suomalainen radiojumalanpalvelus ja radiosaarra* (2001) Yleisradiossa lähetettyä suomenkielistä luterilaista radiojumalanpalvelusta ja siinä pidetyn saarnan sisältöä 1926–2001 väliseltä ajalta. Radiosaarnalla Nieminen tarkoittaa tutkimuksessaan suomenkielistä luterilaisesta päiväjumalanpalveluksesta radioitua saarnaa.⁵⁸

Taisto Lehtikoinen on selvittänyt pro gradu -työssään *Uskonnollinen radioviestintä Suomessa* (1997) uskonnollisen ohjelmatyyppin yleisyyttä, tuottajia, tavoitteita sekä muita keskeisiä ominaisuuksia. Tutkimuksessa ovat mukana kaikki Suomen alue- ja paikallisradiot

⁵⁸ Nieminen 2001.

sekä kaikki ohjelmia tuottavat kristilliset yhteisöt.⁵⁹ Lisensiaatintyössään *Mediauskonto – tapauksena suomalaiset paikallisradiot* (1998) Lehikoinen on esittänyt uskonnon (kristinuskon) panosta nykyaikaiseen viestintäympäristöön, tapauksena suomalaiset paikallisradiot. Työ esittää laajasti uskonnollisen viestinnän tilanteen alue- ja paikallisradioissa vuonna 1996, jolloin rajapinta on täytynyt ja uskonnolliset ohjelmat vakiintuneet.⁶⁰

Hanna Mertjärvi on pro gradu -työssään *Raamatun käyttö Yleisradion perjantaiaamun hartauksissa vuonna 2008* (2013) perehtynyt siihen miten Raamattua on käytetty aamuhartauksissa. Tarkempina tutkimuskohteina ovat hartauksien sisältö, rakenne ja mitä katkelmia niissä on käytetty.⁶¹ Anniina Korpelan pro gradu -työ *Elämästä, maailmasta ja uskosta nousevaa ihmisen puhetta Jumalalle – radiossa. Rukousten sisältö ja sisällön taustalla näkyvät tekijät vuoden 2007 YLE Radio 1:n keskiviikon aamuhartauksissa* (2013) selvittää mitä radiohartauksien rukouksissa kolmannen vuosituhaten alussa rukoillaan ja mistä rukoiltavat asiat nousevat.⁶²

⁵⁹ Lehikoinen 1997.

⁶⁰ Lehikoinen 1998.

⁶¹ Mertjärvi 2013.

⁶² Korpela 2013.

3. Tutkimusaineisto, -metodi ja käsittelytapa

3.1. Tutkimustehtävä

Tässä tutkimuksessani tutkin ja analysoin, minkälaiset yhteiskuntapoliittiset kysymykset kuuluivat Yleisradiossa vuonna 2015 lähetettyjen suomenkielisten aamuhartauksien sisällöissä. Tutkimusjaksoon, joka on yksi vuosi (2015), otin mukaan otantavuoden jokaiselta kvartaalilta 12 aamuhartausta. Esittelen aineistoa ja sen valintaperusteita tarkemmin luvussa 3.3. Tutkin ainoastaan hartauksien sisällöllisiä kysymyksiä. Rajasin tutkimuksen ulkopuolelle hartauksiin mahdollisesti kuuluneet musiikilliset tai muut tehosteet. En myöskään tutkinut hartauksien rakennetta. Tutkimus sisältää ainoastaan suomenkieliset aamuhartaudet.

Radiohartaudella tarkoitan tässä tutkimuksessa pelkästään kyseisessä hartaudessa pidettyä puhetta. Arvioin hartautta ainoastaan käsikirjoituksen perusteella⁶³. Päädyin tähän ratkaisuun ensinnäkin siksi, ettei kaikista hartauksista ollut saatavana puhuttua versiota. Jos olisin valinnut tutkimukseen pelkästään puhuttuina saatavat hartaudet, olisi se mahdollisesti vääristänyt tutkimuksen lopputulosta, koska otanta ei olisi ollut yhtä tasapuolinen vuodenaikojen, kirkkovuoden ja päivittäin vaihtuvien hartausteemojen kannalta. Toiseksi, päädyin ratkaisuun analysoida hartautta pelkästään käsikirjoituksesta siksi, koska halusin välttää retoriikan, puhujan äänen, tai muiden puhujan persoonasta mahdollisesti nousseiden tekijöiden vaikutuksen analysoinnin tulokseen. En myöskään analysoinut enkä ottanut tulkinnassani huomioon kieli- ja tyylikysymyksiä. Tuon hartaustekstien tulkintavaiheessa esille useita yksittäisiä suoria lainauksia hartausteksteistä⁶⁴.

3.2. Tutkimusmetodi

Tutkimukseni perustuu kvalitatiiviseen tutkimusmetodiin ja käytän siinä laadullista sisällönanalyysitapaa. Aineistoni koostuu Yleisradion Radio 1:ssä vuonna 2015 lähetetyistä aamuhartausteksteistä. Rajasin tutkimusaineiston 48:aan tuon vuoden kaikista aamuhartauksista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää rajata aineisto mahdollisimman hyvin ja pitää aineisto tutkimuskysymyksen vaatimassa laajuudessa.⁶⁵ Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on selkeyttää aineisto ja siten pystyä tuottamaan uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Aineisto pyritään analyysin avulla tiivistämään, kuitenkin kadottamatta sen

⁶³ Nieminen 1999, 24.

⁶⁴ Nieminen 1999, 25.

⁶⁵ Eskola & Suoranta 2008, 119.

sisältämää informaatiota; päinvastoin informaatioarvoa pyritään kasvattamaan luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä.⁶⁶

Silloin kun sisällönanalyysillä tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia väljänä teoreettisena kehyksenä, voidaan sanoa, että laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat sisällönanalyysiin⁶⁷. Käytän tutkimuksessani induktiivista, aineistolähtöistä analyysitapaa, analysoiden tutkimusaineiston alkaen yksittäisistä hartausteksteistä ja päätyen yleiseen tulkintaan. Luon tutkimusaineistostani teoreettisen kokonaisuuden, ja olen valinnut analyysiyksiköt tutkimusaineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaan⁶⁸. Sisällönanalyysiin kuuluu, että dokumenttien sisältö pyritään kuvaamaan sanallisesti, kuten tässä tutkimuksessani tulen tekemään. Käyttämäni tutkimusaineisto on sellainen, että se sopii hyvin tämän tutkimusmetodin käyttämiseen.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti lähdin liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman ennakkoasettamuksia tai määritelmiä. Rakensin tutkimuksen teorian empiirisestä aineistosta lähtien, toisin sanoen alhaalta ylös. Tällöin oli tärkeää pohtia aineiston rajausta siten, että sen analysointi on mielekästä ja järkevää.⁶⁹

Koska tutkimukseni tarkoituksena on tulkita hartaustekstejä, tutkimuksellani on kohde, jolla on jokin merkitys, ja tutkimuksen tehtävänä on paljastaa se. Ilkka Niiniluoto sanoo kirjassaan *Tieteellinen päättely ja selittäminen* (1983) tätä toimenpidettä ”tulkitsemiseksi” ja sen tulosta ”tulkinnaksi”. Kreikan kielen verbi ”*hermeneuein*” (= tulkita) on alkujaan liittynyt Hermes-jumalaan, kielen ja kirjoituksen keksijään, joka toimi sanan välittäjänä jumalien ja kuolevaisten välillä. Tulkinta-verbin merkityssisältöön kuuluvat Niiniluodon mukaan a) jonkin sanoman ilmaiseminen, esittäminen tai julistaminen, b) selittäminen tai ymmärrettäväksi tekeminen, ja c) kääntäminen kieleltä toiselle. Omaan tutkimukseeni näistä sopii selittäminen tai ymmärrettäväksi tekeminen. Myös Niiniluodon käsitys, että tulkinta humanistisissa tieteissä ei vastaa luonnontieteessä havaitsemista vaan pikemminkin *teorianmuodostusta* ja teoreettisten singulaaristen oletusten konstruoimista, sopii omaan tutkimukseeni.⁷⁰

Ennen kuin pystyin analysoimaan aineistoa, oli tarpeen määritellä, mitä tarkoitetaan ”yhteiskunnalla” ja ”yhteiskuntapolitiikalla”. Näiden määrittelemisen yhdeksi, yleisesti

⁶⁶ Eskola & Suoranta 2008, 137.

⁶⁷ Tuomi & Sarajärvi 2002, 93.

⁶⁸ Tuomi & Sarajärvi 2002, 95–97.

⁶⁹ Eskola & Suoranta 2008, 19.

⁷⁰ Niiniluoto 1983, 166–168.

tunnustetuksi määritelmäksi osoittautui vaikeaksi.

Risto Kankaan kirjan *Yhteiskunta* (2001) mukaan yhteiskunnan käsitteen määrittäminen näyttää Nykysuomen sanakirjan mukaan sinänsä helpolta tehtävältä. Nykysuomen sanakirjasta löytyy yksinkertainen ja tietyllä tavalla myös melko luontevalta kuulostava määrittely, jonka mukaan yhteiskunta on ”... jäsentensä keskinäisiin suhteisiin perustuva järjestetty kokonaisuus, jossa ihmisten kaikinainen tarpeellinen yhteistoiminta tapahtuu.”⁷¹ Edellistä luonnehdintaa korostaa vielä se, että määritelmällä on myös auktoritatiivinen luonne. Sen lisäksi että se on deskriptiivinen kuvaus käsitteen käytöstä, se pyrkii myös sen käytön normittamiseen. Määrittelyn painoarvoa lisää vielä se, että tämä tapa määritellä ei ole lainkaan uusi tapa, vaan se on johdettavissa aina Aristoteleen autarkian käsitteen avulla tekemään yhteiskunnan määrittelyyn.⁷² Yhteiskunnan määrittely on kuitenkin selvästi vaikeampaa, kuin tämä edellä esitetty selkeältä ja luontevalta kuulostava määritelmä antaa ymmärtää.

Yhteiskunta on hyvin yleinen sekä arkipäiväin kielenkäytössä että julkisessa keskustelussa käytettävä termi, jonka avulla pyritään hahmottamaan mitä erilaisimpia ympäröivän sosiaalisen maailman tapahtumia ja piirteitä. Julkisuudessa käytävässä yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa on yleistä syyttää yhteiskuntaa milloin mistäkin, ja siltä vaaditaan toimenpiteitä yhden jos toisenkin epäkohdan korjaamiseksi. Tällöin yhteiskunnalla viitataan lähinnä organisaatioihin, joiden toiminta pohjautuu julkishallinnollisiin ja hyvinvointivaltiollisiin kysymyksiin. Erilaisille yhteiskunnan käsitteen käyttötavoille näyttääkin olevan yhteistä se, että yhteiskunta viittaa johonkin tarkemmin määrittelemättömään yksilöiden ulko- tai yläpuoliseen voimaan tai tekijään. Sosiologisten hakuteosten pintapuolinen tutkiminen yhteiskunta-hakusanan kohdalta tuo esiin sen, että sosiologiassa yhteiskunnan käsitettä käytetään hyvin monimerkityksellisesti. Risto Kankaan mukaan sosiologialla ei ole selvää kuvaa siitä, mikä yhteiskunta on ja miten sitä tulee rajata.⁷³

Kangas kertoo kirjassaan, että funktionalismin johtavana teoreettikkona tunnettu Talcott Parsons korostaa omassa teoriassaan yhteiskunnan olevan ennen kaikkea erilaisiin funktionaalisiin osajärjestelmiin eriytynyt kokonaisuus, jonka yhteiset arvot ja niihin perustuvat ja niitä konkretisoivat normit sitovat yhtenäiseksi järjestelmäksi.⁷⁴

⁷¹ Kangas 2006, 9.

⁷² Kangas 2006, 9.

⁷³ Kangas 2006, 20–23.

⁷⁴ Kangas 2006, 293.

Talcott Parsons on esittänyt käsitteestä ”yhteiskunnallinen yhteisö” seuraavaa:

Tämän yhteisön on oltava sellaisen kulttuurisen järjestelmän kantaja, joka on riittävän yleinen ja yhtenäinen kyetäkseen legitimoimaan normatiivisen järjestyksen. Tällainen legitimaatio edellyttää perustavanlaatuisen symbolien järjestelmän olemassaoloa, joka määrittää yhteisön identiteetin ja solidaarisuuden, samoin se edellyttää myös uskomusten, rituaalien ja muiden kulttuurin aineiden, joissa symbolismi saa ilmauksen, olemassaoloa.⁷⁵

Parsonsin mukaan keskeisiä yhteiskuntaa määrittäviä tekijöitä ovat poliittinen organisaatio, määrätty populaatio ja yhteinen kulttuuri. Nämä rajaavat selvärajaisen kokonaisuuden, joka selvärajaisuudessaan ja itseriittoisuudessaan on analoginen biologisen organismin kanssa.⁷⁶ Risto Kankaan mukaan nimenomaan Parsonsin teoriassa yhteiskunnan käsitteestä tulee ”valmis” käsite, jolla voidaan määrittää nykyaikaisen kansallisvaltion yhteiskuntakäsite empiiriseksi referentiksi⁷⁷.

Yhteiskuntapolitiikasta on kirjallisuutta vaikka kuinka paljon, mutta sen määrittämiselle, mitä yhteiskuntapolitiikalla tarkoitetaan, sitä kirjallisuutta on hyvin vähän. Onni Vauhkonen on kirjassaan *Yhteiskuntapolitiikka – Mitä Se On?* käsitellyt yhteiskuntapolitiikan määrittelyä⁷⁸. Heti kirjan alussa Vauhkonen toteaa, että sana ”yhteiskuntapolitiikka” on sellainen, josta kuuli ei saa otetta. Kun puhutaan yhteiskuntapolitiikasta, siitä ei käy täsmällisesti selville, mitä sillä tarkoitetaan. Kankaan tavoin Vauhkonen viittaa Nykysuomen sanakirjaan, jonka mukaan yhteiskuntapolitiikka on yhtä kuin sosiaalipolitiikka, jonka tarkoituksena on järjestää yhteiskunnan oloja yhteisedun mukaisesti. Sosiaalipolitiikka taas on julkista yhteiskunnallista toimintaa, jonka tarkoituksena on järjestää yhteiskunnan oloja yhteisen edun mukaisesti. Sosiaalipolitiikan avulla pyritään lainsäädännöllisin- ja hallinnollisin keinoin parantamaan yhteiskunnan vähäosaisten taloudellista asemaa niin, että eri yhteiskuntaluokkien suhteet toisiinsa saadaan sellaisiksi, kuin nykyisin pidetään oikeimpina ja yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisimpina. Edes yhteiskuntatieteiden käsikirjasta ei löydy hakusanaa yhteiskuntapolitiikka.⁷⁹

Koska sanalle ”yhteiskuntapolitiikka” ei näytä olevan yhtä yhteisesti hyväksyttyä määritelmää, määrittelen yhteiskuntapolitiikan itse. Tutkimuksessani yhteiskuntapolitiikalla tarkoitetaan ihmisten jokapäiväiseen elämään liittyviä kysymyksiä, jotka ovat yhteydessä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja ohjaukseen. Näitä ovat: epätasa-arvoisuus, sorto,

⁷⁵ Parsons 1971, 17.

⁷⁶ Parsons 1971, 17.

⁷⁷ Kangas 2006, 301.

⁷⁸ Vauhkonen 1984.

⁷⁹ Vauhkonen 1984, 13.

oikeudenmukaisuus, väkivalta, talous, työelämä, työttömyys, yhteiskunnan ulkopuolisuus, hyvinvointi, sairaus, kuolema, globaalit kysymykset, pakolaisuus, maahanmuutto, henkilökohtaiset kysymykset, elämän vaikeudet ja murheet, köyhien maiden sosiaaliset ja taloudelliset olot, ihmisen olemassaoloon liittyvät kysymykset, elämän vaikeudet, huolet, ahdistus, avioelämä, väkivalta, ihmissuhteet, oma riittämättömyys ja väsymys. Korostan vielä, että edellä mainittujen kysymysten tulee liittyä yhteiskuntaan, ei esimerkiksi ihmisten keskinäiseen kanssakäymiseen, ellei niissä ole yhteiskunnallista yhteyttä.

Yhteiskunnalla tutkimuksessani tarkoitetaan osittain Parsons⁸⁰ luomaa teoriaa, jossa yhteiskunta on poliittinen organisaatio, jolla on määrätty populaatio ja yhteinen kulttuuri. Lisäksi tämä toimija käyttää julkista valtaa yhteiskunnassa.

3.3. Tutkimusaineisto

Tutkimuksen pääasiallisen lähdemateriaalin muodostavat Yleisradion Radio 1:ssä esitetyt aamuhartaudet. Tutkittavina on 48 aamuhartausta. Aamuhartaudet ovat vuodelta 2015 ja ne on valittu siten, että jokaiselta kvartaalilta⁸¹ on mukana yhtä monta hartautta (12/kvartaali). Koska jokaisella hartauspäivällä on oma teema⁸², oli tarkoitukseni, että jokainen teema olisi tasapäisesti mukana tutkimuksessa. Joidenkin päivien tekstin puuttuminen ei mahdollistanut tätä tapaa, minkä vuoksi joissakin kvartaaleissa päivien jakautuminen ei ole tasainen. Jotta sain jokaiselle kvartaalille 12 hartautta, jouduin joissakin tapauksissa ottamaan mukaan eri määrän päiviä (teemoja). Esitän seuraavassa taulukossa päivien jakautumisen kvartaaleittain.

Taulukko 4. Eri viikonpäivien jakautuminen kvartaaleittain

Hartauspäivä	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1–Q4
Maanantai	2	2	2	3	9
Tiistai	2	2	0	1	5
Keskiviikko	2	2	4	2	10
Torstai	2	2	2	2	8
Perjantai	2	2	2	2	8
Lauantai	2	2	2	2	8
Yhteensä	12	12	12	12	48

Taulukosta nähdään, että parhaiten tasainen jako onnistui torstaisin, perjantaisin ja lauantaisin. Niitä oli jokaisessa kvartaalissa kaksi. Maanantait olivat lähes tasapuolisesti

⁸⁰ Parsons 1971, 17.

⁸¹ Kvartaalit: Q1 = tammi-, helmi- ja maaliskuu; Q2 = huhti-, touko- ja kesäkuu; Q3 = heinä-, elo- ja syyskuu; Q4 = loka-, marras- ja joulukuu.

⁸² Päivittäin vaihtuvat teemat on esitetty sivulla 10.

mukana, ainoastaan Q4:lla oli yksi maanantai enemmän. Tiistait jäivät otannassa selvästi muita päiviä vähäisimmiksi. Niitä oli yhteensä vain neljä, mutta ne jakautuivat melko tasaisesti eri kvartaaleille. Keskiviikot olivat maanantain tapaan melko tasaisesti mukana, ainoastaan Q3:lla oli kaksi keskiviikkoa muita viikonpäiviä enemmän.

Analysoin tutkimusaineiston ainoastaan käsikirjoitusten perusteella. Hartaustekstit olivat käytössäni alkuperäisinä, eikä niitä ole muokattu puhumisen jälkeen. Tässä kohtaa tutkimustapani on samankaltainen kuin Heikki-Tapio Niemisen väitöskirjassa (Nieminen 1999)⁸³. Käsikirjoituksista suurimman osan sain Kirkon viestinnältä valmiina tulosteina. Pienen osan käsikirjoituksia tulostin itse kirkon viestinnän arkistosta, johon käsikirjoitukset arkistoidaan⁸⁴.

3.4. Aineiston käsittelytapa

Aloitin aineiston käsittelyn antamalla jokaiselle hartaustekstille numeron 1 – 48.

Numerot määräytyivät esittämispäivän mukaan siten, että päivämäärän mukaan ensimmäinen hartausteksti sai numeron 1, ja viimeinen numeron 48. Tämän jälkeen luin jokaisen hartaustekstin kertaalleen läpi. Tällä lukukerralla sain ensimmäisen käsityksen hartauksien sisällöistä. En tehnyt niistä vielä tässä vaiheessa minkäänlaisia muistiinpanoja tai luokitteluja. Toisella kerralla luin tekstit enemmän ajatuksella läpi ja yritin mielessäni luoda vaihtoehtoja tekstien luokitteluun. Vielä tässä vaiheessa en lyönyt lukkoon minkäänlaista jaottelua tekstien suhteen. Kolmannella lukukerralla alleviivasin hartauksista kohdat, joiden voidaan tulkita liittyvän eksplisiittisesti yhteiskuntapolitiikkaan. Vieläkään en ollut päättänyt lopullista jaottelua. Ennen siirtymistä tarkempaan analyysiin, tulostin hartausteksteistä vain ne osat, joilla katsoin olevan eksplisiittinen yhteys yhteiskuntapolitiittisiin kysymyksiin. Näin sain tiivistettyä aineiston helpommaksi käsitellä ja lukea.

Seuraavaksi siirsin sivuun kaikki ne hartaudet, joissa ei ollut alleviivauksia eikä näin ollen selkeästi havaittavia yhteiskuntapolitiittisia ulottuvuuksia. Ne hartaustekstit, joissa oli yhteiskuntapolitiittisia ulottuvuuksia, otin tässä vaiheessa tarkempaan käsittelyyn. Nyt kun minulla oli käsitys siitä, minkälaisia yhteiskuntapolitiittisia kysymyksiä hartausteksteissä on mukana, laadin ensimmäisen aiheitten mukaisen jaottelun. Jotta pystyisin erottamaan eri teemat toisistaan, otin avukseni merkkaukset. Valitsin jokaiselle teemalle oman värin tai värin ja jonkun muun merkin yhdistelmän. Näin sain kuvan siitä, miten yhteiskuntapolitiittiset kysymykset jakautuvat hartauksissa. Tässä vaiheessa huomasin jaotteluni tuovan liian paljon

⁸³ Nieminen 1999, 24.

⁸⁴ Radion aamuhartaudet.

pääloukkia. Jatkoin aineiston käsittelyä yhdistämällä teemoja harvempiin kategorioihin. Nyt jaottelu oli toimivampi ja pääotsikoiden määrä oli vähentynyt kahdeksasta neljään. Pääotsikot ovat seuraavat: A) naiset, lapset ja nuoret; B) sota, sorto, väkivalta ja oikeudenmukaisuus; C) valtio, talous, työelämä ja työttömyys, globaalit kysymykset, pakolaisuus ja maahanmuutto; D) hyvinvointi ja läheinen. Nämä aiheet ovat yhteiskuntapolitiikan mukaisen määritelmäni mukaisia ja ne on yhdistetty pääotsikoihin ajatteleman loogisen yhteyden mukaisesti. Merkitsin hartaustekstit kirjaimilla A – D sen mukaan, mihin pääotsikkoon ne tulkintani mukaan kuuluvat. Koska hartauksista osa oli sellaisia, joissa ei ollut eksplisiittisesti tulkittavissa yhteiskuntapoliittista yhteyttä, jouduin tekemään näille oman luokan, E. Tällöin pääloukkien määrä nousi viiteen. Tämän jälkeen muutin luokkia osoittavat kirjaimet numeroiksi 4 – 8, joista muodostuivat pääluvut 4 – 8.

Vaikka pääotsikot oli lyöty lukkoon, ei tekstien sijoittaminen pääotsikoiden alle ollutkaan niin itsestään selvää, kuin olin luullut. Monissa hartausteksteissä oli sisältöä, jolle oli vaikea löytää oma paikkansa. Toisaalta oli hartauksia, joiden sisältö sopisi useampaan pääotsikkoon. Tekstejä oli luettava uudelleen analysoiden, mitä hartauspuhuja sanomallaan tarkoittaa. Mihin kategoriaan se kuuluisi liittää? Muutamien kymmenien lukukertojen jälkeen jokaiselle tekstille löytyi paikka pääotsikon alta. Vaikeimpia olivat hartaustekstit, joissa ei analysointini mukaan ollut lainkaan yhteyttä yhteiskuntapoliittisiin kysymyksiin, tai joita oli analysoitava moneen kertaan yhteyden löytämiseksi.

4. Naiset, lapset ja nuoret

4.1 Luokasta yleensä

Pääluokkaan naiset, lapset ja nuoret sisältyvät aamuhartaudet, joissa käsiteltiin naisiin, lapsiin ja nuoriin liittyviä yhteiskuntapoliittisia kysymyksiä. Tähän luokkaan liittyviä tekstejä oli seitsemän (15 %), joten ne olivat mukana noin joka seitsemännessä hartaudessa. Naisiin liittyviä hartauksia oli kolme ja lapsiin tai nuoriin liittyviä neljä.

Taulukko 5. Pääluokkaan 4 sisältyvät hartaudet

Luokka	kpl	Hartaudet
4.1. Naiset	3	H28, H32, H38
4.2. Lapset ja nuoret	4	H26, H29, H36, H43
Yhteensä	7	

Niemisen tutkimuksessa ei ollut erikseen luokkaa ”naiset”, vaan naisiin liittyvät tekstit olivat mukana otsikolla ”avioliitto ja perhe⁸⁵”. Niissä pohdittiin esimerkiksi avioliittoja, jotka ovat menettäneet merkityksensä, ja kuinka aviopuoliset voisivat uudelleen löytää keskinäisen yhteyden. Hartauksissa tuotiin myös esiin tilanne, jossa toinen aviopuoliso saattaa joutua elämään toisen odotusten mukaisesti, jolloin hänen oma elämänsä tukahtuu, ja tämä voi aiheuttaa katkeruutta ja vihaa.⁸⁶ Niemisen tutkimusjakso sisälsi vuodet 1932–1997, joihin sijoittuu myös kysymys naispappeudesta. Nieminen ei kirjassaan tuo esiin, että tämä kysymys olisi jotenkin näkynyt hartauteksteissä. Ei toisaalta myöskään sitä, ettei se olisi näkynyt. Omassa tutkimuksessani naispappeus on mukana yhdessä hartautekstissä.

Lapset ja nuoret olivat mukana Niemisen tutkimuksessa otsikon ”lapsuudesta nuoruuteen”⁸⁷ alla. Lapsista puhuttiin lähinnä uskonnollisuuden kautta. Kysyttiin, mitä annettavaa vanhempien uskontulkinnalla, virsillä tai rukouksella on lapsille. Vanhempien vastuu lastensa kristillisen uskon kasvatuksesta oli myös mukana hartauspuheissa, samoin kuin esirukouksen merkitys lasten ja nuorten puolesta⁸⁸. Nuorista puhuttiin myös uskonnolliseen sävyyn viittaamalla Jumalan haluun antaa nuortenkin sydämiin rauhan. Puhuttiin myös nuorten syytöksistä vanhempiaan kohtaan. Tämäkin liittyi uskontoon, sillä nuoret syyttivät vanhempiaan uskonnollisen ja siveellisen kasvatuksen puutteesta. Omassa tutkimuksessani naisiin, lapsiin ja nuoriin liittyvät hartasteemat poikkesivat varsin paljon Niemisen tutkimuksen hartasteemoista. Oman tutkimukseni teemat liittyivät naisten asemaan

⁸⁵ Nieminen 1999, 303.

⁸⁶ Nieminen 1999, 303–306.

⁸⁷ Nieminen 1999, 300.

⁸⁸ Nieminen 1999, 300–301.

kehitysmaissa, kansainväliseen hyväntekeväisyyteen tai naispappeuteen. Lapset ja nuoret mainittiin tutkimusjaksoni hartauksissa talous- ja pakolaiskysymyksissä sekä pelkona heidän syrjäytymisestä. Aihe, joka sisältyy sekä Niemisen että omaan tutkimukseeni, on hartauspuhe, jossa painotettiin nuorten mahdollisuutta osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja vaikuttamiseen⁸⁹.

4.2. Naiset

Aamuhartaudessa H28⁹⁰ puhuja kertoi omasta kokemuksestaan vuodelta 2013 Guatemalassa. Puhuja oli tavannut 53-vuotiaan naisen Dominga Xol Popin. Puhuja oli mukana ryhmässä, jossa on jäseniä Kirkon ulkomaanavusta sekä suomalaisten seurakuntien työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja vapaaehtoisia. Dominga Xol Pop ei ole koskaan käynyt koulua, eikä osaa kirjoittaa eikä lukea espanjaa. Tästä huolimatta hän oli huolehtinut siitä, että hänen lapsensa olivat saaneet käydä koulua. Se oli tietysti vaatinut häneltä ja hänen mieheltään kovaa uurastusta: kahdeksan lapsen koulumaksut ja kirjat olivat useasti olleet köyhässä perheessä liiankin suuri menoerä. Dominga Xol Pop kertoi elämästään: ”Isäni naitti minut eräälle lähikylän miehelle kun olin 13-vuotias. Jo pari viikkoa häiden jälkeen sain tuntea, että hän on väkivaltainen. Hän pieksi minua joka päivä ja kun saimme lapsia, hekin saivat selkäänsä usein.” Tilanne kuitenkin muuttui ja väkivalta loppui kymmenien vuosien jälkeen. Tämän mahdollisti Dominga Xol Popin osallistuminen kurssille, jossa kerrottiin ihmisoikeuksista. Hän ymmärsi kurssilla, ettei ole oikein, että mies lyö häntä ja lapsia.

Kurssin jälkeen Dominga Xol Pop oli päättänyt, että perheväkivallan olisi loputtava ja hän pyysi miehensä mukaan kurssille. Mies ei alkuun ollut innostunut, mutta jonkin ajan kuluttua lähti mukaan, tosin vastentahtoisesti. Tämän kurssin aikana muutos tapahtui ja väkivalta väheni ja nykyään se on jopa harvinaista, Dominga Xol Pop toteaa. Kiteyttäisin, että hartauden tarkoituksena oli tuoda esille, miten kansainvälinen apu ja vastuu ovat tässä näyttäneet sen, mihin ne parhaimmillaan pystyvät ja minkälainen merkitys niillä on jopa yksittäisen ihmisen tai perheen hyvinvointiin. Tämä Dominga Xol Popista kertova hartaus voisi olla myös luvussa 5.2. sota, sorto ja väkivalta, mutta päädyin sijoittamaan sen tähän lukuun, koska siinä korostuu naisen ja lasten asema, vaikka väkivalta oli perheessä isän toimesta läsnä. Hartauspuhujat toivat esiin näkemyksensä, ettei siitä ole kauankaan, kun vastaavanlainen isännän pelon kulttuuri vallitsi Suomessa ja ettei siitä ole meillä vieläkaan päästy kokonaan eroon.

⁸⁹ Nieminen 1999, 302–303; H26.

⁹⁰ H28 = aamuhartaus 15.7.2015.

Naisen asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa kertoi hartaus H32⁹¹. Hartausteksti kertoi kuinka kambodžalainen nainen oli kyläpankin avulla saanut lainan, jonka turvin hän pystyi perustamaan pienen kaupan. Kaupasta saatujen tulojen avulla perheen oli mahdollista laittaa lapset kouluun ja saada monipuolisempaa ravintoa. Puhuja kertoi hartaudessa myös nuoresta naisesta, joka oli saanut avustuksen ja tuen turvin kutojan ammatin, ja nyt hän piti kotiseudullaan omaa kutomoa. Sen lisäksi hän oli kouluttanut pari kylän naista oppisopimuksella kutojiksi. Puhujan mukaan nämä kaikki edellä mainitut tarinat olivat mahdollisia, koska maailmassa on ihmisiä, jotka uskovat siihen, että antamalla omastaan voi oikeasti auttaa toista ihmistä. Näitä maailmassa olleita auttajia ei puhuja tarkemmin määrittele, mutta tulkitseen hänen tarkoittaneen yksityisiä ihmisiä ja lahjoittajia, tai joitakin globaalisti toimivia avustusjärjestöjä. Tämän hartauden olisin voinut sijoittaa myös kohtaan kuusi, jossa analysoin hartauksia, joissa viitataan muun muassa globaaleihin kysymyksiin. Asemoin nämä tarinat sen vuoksi tähän lukuun, koska niissä kaikissa pääosassa on nainen.

Naispappeus oli hartauden H38⁹² aiheena. Siinä tuotiin esiin 1980-luvun keskustelut naispappeudesta. Pääkysymys oli silloin se, voiko myös nainen toimia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappisvirassa? Puhujan mukaan keskustelu oli hyvin kiihkeää ja monet ystävyysuhteet katkesivat pysyvästi. Vastakkaisia mielipiteitä jopa demonisoitiin. Hartaudessa tuotiin esiin, että keskustelu papin viran avaamisesta naisille käytiin Suomen luterilaisen kirkon sisällä. Puhuja kertoi kokevansa ikävänä sen, että siihen liittyi niin paljon repivää riitaa. Puhujan mukaan ”tuloksena keskustelusta syntyi kuitenkin päätös, että naiset saavat kirkossamme palvella täysin valtuuksin papin virassa.” Puhuja myös iloitsee ”siitä voimavarasta, jonka naiset ovat nyt jo kohta kolmenkymmenen vuoden aikana tuoneet kirkkoomme. He eivät ole pappeina parempia kuin miehet, mutta eivät todellakaan yhtään huonompiakaan.”⁹³ Hieman jäin ihmettelemään, miksi puhuja toi hartaudessaan naispappeus -kysymyksen esiin näin pitkän ajan kuluttua. Olisiko siihen vaikuttanut naispappien määrän lisääntyminen 1980-luvulla. Tutkimusvuonna anisten osuus papeista oli jo 46 % ja suunta oli ylöspäin. Tulkitseen hartauspuhujan kannan olleen suosiollinen naisten pappeuteen, joten naispappien määrän lisääntymistä hän ei tuonut negatiivisessa sävyssä esiin.

⁹¹ H32 = aamuhartaus 22.7.2015.

⁹² H38 = aamuhartaus 7.10.2015.

⁹³ H38 = aamuhartaus 7.10.2015.

4.3. Lapset ja nuoret

Lapset olivat mukana hartaudessa H36⁹⁴, jossa puhuttiin myös pakolaisuudesta ja maahanmuutosta. Hartaudessa lapset olivat mukana kysymyksessä, mitä heille tapahtuu, kun he varttuvat aikuisiksi pakolaisleirissä? Voisimmeko vieläkin antaa heille uuden mahdollisuuden, että myös heille, jotka tulevat tänne meidän keskellemme, olisi lottovoitto päästä Suomeen?

Hartaudessa H26⁹⁵ otettiin eksplisiittisesti kantaa nuoriin ja nuorten asemaan yhteiskunnassa. Hartaus alkoi nuorisoa mustaavilla lauseilla: ”Nykyajan nuoriso on laiskaa, ilkeä, saamatonta sakkia. Ei tuollaista olisi ennen katseltu. Kasvavat ilman mitään kuria. Kun eivät laiskottele, hajottavat toisten omaisuutta. Ei minkäänlaisia tapoja. Mihin tämä maa oikein joutuu?” Hartauden alku antaa nuorista varsin synkän kuvan, mutta tulkintani mukaan se ei ollut hartauden päätarkoitus. Tarkoitus oli herättää yhteiskunnallista keskustelua nuorten asemasta yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Hartauden mukaan nuoria saatetaan pitää ongelmana maata ja maailmaa pyörittävien aikuisten keskuudessa. Näin ajattelevien mukaan nuorille tulisi opettaa käytöstapoja ja kunnioittava asenne vanhempiaan kohtaan. Hartaudessa puhuja kuitenkin katsoo, ettei nuoriso ole ongelma: ”Nuoruus on yksi arvokas ikävaihe muiden joukossa. Siinä missä lapsi luottaa vanhempiansa, aikuinen usein alistuu itseään suurempina pitämiinsä kehityskulkuihin tai vain lakkaa välittämästä. Kasvava nuori kysyy, kyseenalaistaa ja tekee toisin.”

Hartaudessa tuotiin esiin nuorisoa vähättelevän puheen vaikutus nuoriin itseensä. Kysyttiin, mitä jos nuorista puhuttaisiin ylpeilevään sävyyn. Sen sijaan, että heitä pidettäisiin laiskoina ja huonotapaisina, heistä puhuttaisiinkin voimakkaina, rohkeina ja taitavina. Yleinen puhe tulisi muuttaa niin, että nuorisoa ei pidettäisi ongelmana, vaan osana ratkaisua. Hartaus kiteytyi kysymyksiin ”mitä, jos ottaisimme nuoret mukaan päättämään asioista, pyörittämään maailmaa. Mitä, jos luottaisimme nuoriin ja uskoisimme heille tärkeitä tehtäviä?” Raflaavasta alusta huolimatta puhuja selkeästi oli sitä mieltä, että nuorissa on voimavara, mikä tulisi huomioda yhteiskunnallisella tasolla.

Toinen eksplisiittisesti hartaustekstissä näkyvä yhteiskunnallinen yhteys oli hartaudessa H29⁹⁶. Hartaudessa otettiin laajasti kantaa valtion tekemiin säästötoimiin, mainiten erityisesti hallituksen kaavailema lähes 600 miljoonan euron säästötavoite koulutukseen ja varsinkin opintotukeen. Tämä on yhteiskunnallista toimintaa, joka kohdentuu

⁹⁴ H36 = aamuhartaus 17.9.2015.

⁹⁵ H26 = aamuhartaus 8.7.2015.

⁹⁶ H29 = aamuhartaus 16.7.2015.

suoraan nuorisoon. Tämän vuoksi olen sijoittanut hartauden tähän luokkaan, mutta se on mukana myös luokassa kuusi, jossa palaan tähän hartauteen.

Hartaudessa H43⁹⁷ nuoret ja köyhät perheet tulivat esille vain sivulauseissa ”auta Jumala noita syrjäytyneitä nuoria, köyhiä perheitä...” sekä ”että lopetat tyttöjen ympärileikkauksen, autat aids-orpoja Afrikassa, vapautat ihmiskaupan uhrit.” Hartauden teemana oli se, miten ”sohvaperunakristityn” lempiraamatunkohta on se missä sanotaan: ”tulkaa minun luokseni, kaikki te työn ja kuormien uuvuttamat. Minä anna teille levon (Matt. 11:28).” Siihen ”sohvaperunakristitty” käpertyy, turvallisesti Jumalan syliin sohvannurkkaan. Hartaus kuitenkin jatkui, että tästä pitäisi seurata jotain, sydämen pehmentymistä ja toimintaa silloin, kun on sen aika. Kaikkea vastuuta ei voida jättää Jumalan käsiin, vaan meidän jokaisen on kannettava vastuumme toisista ihmisistä, niin köyhistä perheistä kuin ympärileikattavista tytöistä.

⁹⁷ H43 = aamuhartaus 17.10.2015.

5. Sota, sorto, väkivalta ja oikeudenmukaisuus

5.1. Luokasta yleensä

Sotaan, sortoon, väkivaltaan tai oikeudenmukaisuuteen viitattiin ja näistä kysymyksistä puhuttiin tutkimusjakson aikana kuudessa (12,5 %) hartaudessa. Pari tähän luokkaan sijoittamatonta hartautta olisin voinut kohdistaa tähän luokkaan, mutta päädyin sijoittamaan ne luokkiin 6.3. ”globaalit kysymykset” sekä 7.3. ”hyvinvointi”. Ensimmäisessä näistä hartauksista, H34⁹⁸ puhuttiin muun muassa suuryritysten pyrkimyksistä alkuperäisten elämänmuotojen kustannuksella tehdä mahdollisimman suuria voittoja. Toisessa hartaudessa, H10⁹⁹ puhuttiin vallanhalusta ja oman edun tavoittelusta Näissä kahdessa hartaudessa on yhtäältä kyseessä oikeudenmukaisuus ja toisaalta globaalit kysymykset ja vastuut. Päädyin sijoittamaan hartaudet luokkaan 6.3. ja 7.3. siitä syystä, että hartauksien kokonaisuuden mukaan kyseessä oli ennemminkin globaalit ongelmat, hyvinvointi kuin oikeudenmukaisuus. Palaan näihin hartauksiin luvuissa 6.3. ja 7.3.

Taulukko 6. Pääluokkaan 5 sisältyvät hartaudet

Luokka	kpl	Hartaudet
5.2. Sota, sorto ja väkivalta	3	H19, H36, H43
5.3. Oikeudenmukaisuus	3	H9, H33, H43
Yhteensä	6	

Tutkimusjakson aikana sodasta, sorrosta, väkivallasta tai oikeudenmukaisuudesta puhuttiin varsin harvoin. Useimmiten ne olivat vain osa hartauksista, mutta hartaus sisälsi pääosin muuta sisältöä. Käytännössä vain yhdessä tämän luokan hartaudessa koko hartaus keskittyi väkivaltaan, muissa puhuttiin myös Jeesuksesta, pelastuksesta, pakolaisuudesta tai uskonnon ja politiikan sekoittamisesta toisiinsa.

Niemisen tutkimuksessa sota, sorto, väkivalta tai oikeudenmukaisuus sisältyvät otsikkoon ”kansainvälinen vastuu”. Niemisen mukaan kansainvälinen näkökulma oli viime vuosisadan alkupuoliskolla mukana hartauksissa lähinnä viittauksina, mutta konkretisoitui vuosisadan puolivälissä ja loppupuolella. Useimmiten puhuttiin ”maailmanrauhasta”, johon kuuluivat esimerkiksi Unkarin kansannousu vuonna 1957, Algerian itsenäisyystaistelu vuonna 1957 sekä Latinalaisen-Amerikan levottomuudet 1980-luvulla. Hartauspuheissa tuotiin esiin lasten asema sotien keskellä.¹⁰⁰ Oman tutkimukseni aikana, vuonna 2015 käytiin sotia eri

⁹⁸ H34 = aamuhartaus 29.7.2015.

⁹⁹ H10 = aamuhartaus 13.2.2015.

¹⁰⁰ Nieminen 1999, 319–321.

puolilla maailmaa, esimerkiksi Jemenissä ja Ukrainassa¹⁰¹. Toisin kuin Niemisen tutkimuksessa, sotiin ei viitattu lainkaan nimillä vaan sota mainittiin ainoastaan terminä. Yhteistä Niemisen ja oman tutkimukseni kanssa on se, että sodista, sorrosta tai väkivallasta puhuttiin varsin harvoin.

5.2. Sota, sorto ja väkivalta

Sotaan viitattiin ainoastaan yhdessä hartaudessa, H36,¹⁰² ja siinäkin vain yhdessä lauseessa. Lause kuuluu seuraavasti: ”mitä olisi [...] odotus turvallisesta elämästä, ettei tarvitsisi pelätä sotaa ja väkivaltaa, odotus paremmasta elämästä.” Lause liittyy kokonaisuuteen, jossa kysyttiin, minkälaista elämä olisi, jos koko ajan ei tarvitsisi odottaa: auringon paistetta ja sadetta, viljan kypsymistä, että saadaan ruokaa, niin ettei tarvitsisi olla nälässä, että saisi puhdasta vettä juotavaksi? Hartaustekstin pääpaino oli pakolaisuudessa, sillä kysymykset odottamisesta jatkuivat pakolaisuuteen liittyvillä kysymyksillä. Palaan tähän aamuhartauteen luvussa 6.5. Otin tämän hartauden mukaan myös tähän luokkaan sen vuoksi, että tämä oli ainoa hartaus, jossa viitattiin suoraan sotaan ja sen pelkoon.

Hartaudessa H43¹⁰³ puhuttiin monista eri teemoista, joten se on mukana useammassa luokassa. Koska siinä kuitenkin on mukana lause ”poistakaa sorto ja epäoikeudenmukaisuus” otin sen mukaan tähän luokkaan. Puhuja täsmensi lauseen tarkoittavan sitä, että jos haluatte rukouksiinne vastattavan, on sorto ja epäoikeudenmukaisuus poistettava. Puhuja sanoi myös, että ”meille on opetettu yhdestoista käsky: älä sekoita uskontoa ja politiikkaa.” On hieman vaikeasti hahmoteltavaa, miksi puhuja nimeää ”yhdenneksitoista käskyksi” sen, ettei uskontoa ja politiikkaa saa sekoittaa. Samoin kuin se, että kuka näin on opettanut. Puhuja jatkoi siteeraamalla Jesajan kirjan lukua 58, jossa ”Jumala jylisee: toisenlaista paastoa minä odotan: että vapautat syyttömät kahleista, irrotat ikeen hihnat ja vapautat sorretut, että murskaat kaikki ikeet, murrat leipää nälkäiselle, avaat kotisi kodittomalla, vaatetat alastoman, kun hänet näet, etkä karttele apua tarvitsevaa veljeäsi.”

Puhuja tulkitsi tämän tekstin niin, että Jumala nimenomaan käskää sekaantumaan politiikkaan ja ettei uskoa ja yhteiskunnallisia asioita eroteta toisistaan. Kun puhuja jatkoi hartaudessaan, että ”asettukaa heikon puolelle, antakaa ääni niille, jotka eivät saa ääntään kuuluville”, tulkitsen sen niin, että puhujan mielestä politiikalla voidaan vaikuttaa näihin kirkolle tärkeiden ja kirkolle kuuluvien tehtävien hoidossa. Tällöin analyysini mukaan

¹⁰¹ Taistelut Jemenissä kiihtyivät viikonloppuna, taustalla sisällissotaan sekaantuneiden arkkivihollisten valtataistelu; Sodan neljäs vuosi Ukrainassa.

¹⁰² H36 = aamuhartaus 17.9.2015.

¹⁰³ H43 = aamuhartaus 17.10.2015.

uskonnon ja politiikan sekoittaminen toisiinsa olisi puhujan mielestä perusteltua.

Tulkitsen edellä olevan niin, että vastakkain on kaksi erilaista tapaa suhtautua uskontoon ja politiikkaan: 1) Puhujan mukaan meille on opetettu 11 käsky, joka tarkoittaa sitä ettei uskontoa ja politiikkaa saa sekoittaa toisiinsa. 2) Puhuja tulkitsee Jumalan tarkoittavan sitä, ettei uskontoa ja politiikkaa eroteta toisistaan. Tämä on tulkintani mukaan myös puhujan oma mielipide. Aiemmin sanoin, että oli vaikeaa hahmottaa, mitä puhuja tarkoittaa ”yhdenmellätoista käskyllä”. Arvioidessani asiaa tarkemmin, huomasin tässä yhtymäkohdan kahden regimentin oppiin. Suomen Raamattuopiston opettaja, teologian maisteri Santeri Marjokorpi on todennut, että ”usein kuulee sanottavan, että uskontoa ja politiikkaa ei pidä sekoittaa keskenään. Moni ajattelee näin miettimättä asiaa yhtään sen kummemmin.”¹⁰⁴

Luterilaiseen käsitykseen kuuluu Jumalan hallinta maailmassa kahdella tavalla: kirkossa evankeliumin ja uskon avulla, ja valtiossa oikeuden ja esivallan välityksellä. On huomattava, etteivät Jumalan hengellinen ja maallinen hallinta ole kaksi irrallista, toisiinsa suhtautumatonta suuretta. Näiden kahden yhteinen tekijä on rakkaus, tosin rakkauden laatu erottaa hallinnat toisistaan. Seuraava ajatus on hengellisen ja maallisen hallinnan eron kannalta ensiarvoinen. Kristitty ei uskoessaan ja rakastaessaan tarvitse itseään varten mitään lakia tai oikeusjärjestystä: hän rakastaa spontaanisti ja on myös valmis kärsimään vääryyttä vapaaehtoisesti. Oikeuden miekka, jolle maallinen esivalta kuuluu olisi tarpeeton, jos kaikki ihmiset olisivat kristittyjä. Hengen ja uskon ansiosta kaikki kristityt ovat sellaisia, että he tekevät enemmän hyvää ja oikeaa kuin mitkään lait voivat opettaa. Mutta koska kaikki eivät ole kristittyjä, on maailmassa oltava myös toisenlaista hallintaa. Jumala ei voi hallita yksin evankeliuminsa välityksellä.¹⁰⁵

Hartaudessa H19¹⁰⁶ puhuja otti esiin joukkosurmat, joissa oli surmattu suuri määriä ihmisiä. Puhuja kertoo, kuinka ”isoa onnettomuutta seuraa epäuskoisena. Jo aiemmin oli Suomessa tapahtunut synkkiä kahdessa koulussa, mutta heinäkuussa 2011 Norjasta Utöyan saarelta kuului uutinen, joka tuntui pimentävän kaiken.” Norjan Utöyan uutisessa puhuja viittaa Norjassa Utöyan saarella 22.7.2011 tapahtuneeseen joukkosurmaan¹⁰⁷, missä norjalainen Anders Behring Breivik surmasi ampumalla 92 ihmistä. Suomen synkillä tapahtumilla puhuja viitanee Jokelan koulusurmaan 7.11.2007¹⁰⁸ (kahdeksan uhria) sekä

¹⁰⁴ Kaksi regimenttiä sekaisin.

¹⁰⁵ Mannermaa 1981, 81–83.

¹⁰⁶ H19 = aamuhartaus 30.4.2015.

¹⁰⁷ Paratiisi muuttui helvetiksi.

¹⁰⁸ Koulusurmaaja ampui kahdeksan.

Kauhajoen koulusurmaan 23.9.2008¹⁰⁹ (yksitoista uhria).

Hartaustekstiä lukiessani mietin, miksi puhuja oli ottanut tekstiinsä näin kaukaisia tapahtumia. Norjan tapahtumasta ei tosin ollut kulunut kuin neljä vuotta, mutta Suomen tapahtumista oli aikaa jo kahdeksan ja yhdeksän vuotta. Hartauden jatkuessa vastaan tulee ajallisesti huomattavasti läheisempi tapahtuma. Tyynenmeren pienessä saarivaltiossa Tuvalussa puolet asukkaista kärsi pahoin hirmumyrsky Pamin tuhoista 15.3.2015¹¹⁰. Noin 45 % ihmisistä jäi vaille asuntoa. Vaikka nämä kolme tapahtumaa ovat ajallisesti melko kaukana toisistaan, on niille yhteistä joukkotuho, jossa oli paljon viattomia uhreja. Puhuja tuo seuraavaksi esille erään Yleisradion klo 13 uutislähetysten, jossa kerrottiin sekä Tuvalun hirmumyrskystä ja sen tuhoista, että ruotsalaisia harmittaneesta Euroviisuyhdistyksen takkuilemisesta. Koska Euroviisut pidettiin 23.5.2015, päätän tämän uutislähetysten olleen kyseisen päivämäärän jälkeen.

Puhuja esitti kysymyksen, ”mikä mahtoi olla kyseisen uutislähetysten tahaton viesti?” Puhuja katsoi, että uutislähetyksessä rinnastetaan hirmumyrsky tuhoineen ja Euroviisuissa sattunut yhdistyksen takkuaminen. Puhuja ei tuo tätä eksplisiittisesti esille, mutta kun hän hartaudessa kertoo olevansa väsynyt jatkuvaan ja lisääntyvään uutisointiin, voidaan huomata mihin puhuja vertauksellaan pyrkii. Hartaustekstistä voi päätellä, että puhujan mielestä uutistoimituksien pitäisi ottaa enemmän vastuuta uutisten sisältöön ja määrään, ja välttää vähemmän merkityksellisten tapahtumien uutisoimista, tai ainakin välttää rinnastamista niitä oikeasti merkityksellisiin ja/tai vahingollisiin tapahtumiin. Puhuja ei väitä, että Yleisradio uutislähetyksessään on tarkoituksellisesti rinnastanut aiemmin mainitut tapahtumat toisiinsa, mutta tästä jää vahva epäily. Esitin aiemmin kysymyksen, miksi puhuja oli ottanut melko kaukaisia tapahtumia hartauteen mukaan. Vastaus omaan kysymykseeni on se, että pelkkä Tuvalun hirmumyrsky ei olisi ehkä ollut puhujan mielestä riittävän voimakas vastakohta ruotsalaisten Euroviisuharmiin ja siksi siihen oli liitettävä joitain muita suuria joukkotuhoja. Nämä neljä joukkotuhoa yhdessä saivat Euroviisut tuntumaan niin mitättömältä harmilta, että niiden samanaikaista uutisointia voitiin kyseenalaistaa. Puhuja oli todella summannut useita suuria tuhoja aiheuttaneita tapahtumia esittääkseen niiden räikeän rinnastuksen uutisointiin Euroviisuharmista.

¹⁰⁹ Ajatukset Kauhajoella.

¹¹⁰ Pam-myrsky runteli muutakin kuin Vanuatun – Tuvalussa puolet väestöstä myrskyn uhreja.

5.3 oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuus tuli hartaudessa H09¹¹¹ esiin kirjaimellisesti. Hartaudessa oli teksti ”Tuomiosunnuntain sanoman ydin ei ole vain oikeudenmukaisuuden ottaminen eettiseksi periaatteeksi tai se, että opimme näkemään apua tarvitsevat, vaan ennen kaikkea toiminta ja rehellisyys. Nykypäivän kielellä voisi sanoa, että pelkkä tykkääminen sosiaalisessa mediassa ei riitä, vaan tarvitaan konkreettisia tekoja juuri omassa elämässämme”. Hartauden pääaihe oli paasto. Puhuja toi hartaustekstissään esiin paaston yhtenä itsetutkistelun muotona joka auttaa tunnistamaan itsekeskeisyyden, mikä pitäisi pystyä muuttamaan toisen huomioimiseen ja auttamiseen. Tästä päättelen, että puhujan tarkoituksena oli herättää kuulijat toimimaan yhteiskunnallisten epäkohtien lieventämiseksi.

Päätelmääni tukee *Diakoninen tilastoanalyysi 2015* -julkaisu, jossa todetaan, että diakoniatyön tehtävänä on auttaa apua tarvitsevia sekä toimia yhdessä järjestöjen ja kuntien kanssa suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi ja epäkohtien lieventämiseksi. Vuonna 2015 diakonityöntekijään yhteyttä ottaneilla oli yleisimmin ongelmana asumisen kalleus yhdistettynä pitkittyneeseen työttömyys-, sairausloma- tai lomautusjaksoon, mitkä ovat kasvattaneet velkaantumista ja syrjäytymisriskiä. Asumisen kalleus kiristi erityisesti yksineläjien ja yksinhuoltajien taloutta. Asumisen haasteet näkyivät vuonna 2015 erityisesti pääkaupunkiseudulla.¹¹² Näiden ongelmien kanssa taistelevien ihmisten auttamiseen uskon hartauspuhujan viittaavan ”konkreettisella teolla”. Nämä *diakoninen tilastoanalyysi 2015* -julkaisun mainitsevat ongelmat olivat keskeisiä yhteiskunnallisia asioita, joihin yhteiskunnallisella päätöksenteolla voidaan vaikuttaa.

Oikeudenmukaisuus kuului konkreettisesti hartaudessa H33¹¹³. Siinä puhuja kertoi, että ”Jumala tahtoo maailmaan oikeudenmukaisuutta ja ihmisten vapautumista sortavista järjestelmistä.” Puhuja sanoi, että Jeesus tuo maailmaan oikeudenmukaisuuden, vapauden ja täyden elämän. ”Kristityn tehtävä on seurata Jeesusta kaikkiin inhimillisiin todellisuuksiin, sinne missä etsitään ja kaivataan pelastusta ja vapautusta.” Puhuja ei siis ”ulkoista” oikeudenmukaisuutta pelkästään Jumalalle, vaan päinvastoin kehotti ihmisiä toiminaan itse oikeudenmukaisesti, ja auttamaan apua tarvitsevia. Puhuja mainitsi myös ”ihmisarvon”, joka liittyy oikeudenmukaisuuteen siten, että jos ihmistä kohtelee kuin hänellä ei olisi ihmisarvoa, se on väistämättä epäoikeudenmukaista toimintaa.

Hartaus H43 sisältyy myös tähän luokkaan, koska siinä viitattiin

¹¹¹ H09 = aamuhartaus 7.2.2015.

¹¹² Diakonian tilastoanalyysi 2015.

¹¹³ H33 = aamuhartaus 27.7.2015.

oikeudenmukaisuuteen. En kuitenkaan käy sitä tässä sen enempää läpi, sillä se käsiteltiin kattavasti jo luvussa 5.2.

6. Valtio ja talous, työelämä ja työttömyys, globaalit kysymykset, pakolaisuus ja maahanmuutto

6.1 Luokasta yleensä

Tämän luokan yhteiskuntapoliittisista kysymyksistä puhuttiin joka viidennessä hartaudessa. Yhteensä hartauksia oli yksitoista (23 %), joista viisi viittasi pelkästään tämän luokan kysymyksiin. Kuusi hartautta sisälsi lisäksi johonkin toiseen luokkaan kuuluvaa sisältöä. Neljässä hartaudessa viitattiin pakolaisuuteen tai maahanmuuttoon. Tämä tuntuu kokonaisuutenakin melko pieneltä määrältä, sillä tutkimusjakson aikana Suomeen saapui pakolaisia enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kesällä 2015 pakolaisten määrä alkoi kasvaa, kun turvallisempaa ja parempaa elämää etsiviä alkoi saapua Suomeen entistä enemmän etenkin Ruotsin kautta. Normaali noin 300 turvapaikanhakijan kuukausimäärä nousi yllättäen tuhansiin. Suomesta oli tullut yksi suosikkikohteista.¹¹⁴

Yhteensä vuoden 2015 aikana turvapaikkaa haki Suomesta lähes 32 500 ihmistä. Määrä on lähes kymmenkertainen edelliseen vuoteen verrattuna. Suurin osa turvapaikanhakijoista tuli syksyn aikana, minkä vuoksi on luonnollista, että kaikki neljä maahanmuuttoon tai pakolaisuuteen viittaavaa hartautta pidettiin syys-marraskuussa 2015.¹¹⁵

Seuraavaksi puhutuin aihe oli globaalit kysymykset. Aiheita olivat maailman hätä, alkuperäisheimojen elinolosuhteet ja avustustyö. Yksittäisiä mainintoja olivat työelämä, valtion leikkaukset, eduskuntavaalit ja sote. Olisin odottanut, että eduskuntavaalit ja sote olisivat olleet aiheita, joista puhuttaisiin useimminkin, samoin työelämä ja työttömyys.

Taulukko 7. Pääluokkaan 6 sisältyvät hartaudet

Luokka	kpl	Hartaudet
6.2. Valtio ja talous	3	H17, H26, H29
6.3. Työelämä ja työttömyys	1	H24
6.4. Globaalit kysymykset	3	H01, H16, H34
6.5. Pakolaisuus ja maahanmuutto	4	H36, H43, H44, H47
Yhteensä	11	

Niemisen tutkimuksessa tämän luokan kysymyksistä ainoastaan työelämä ja työttömyys sekä kansainvälinen vastuu ovat sellaisia aiheita, joihin omasta tutkimuksestani löytyy suora vastaavuus. Kun Niemisen tutkimuksessa nämä olivat mukana hartauksissa varsin usein, jäi aihe omassa tutkimuksessa yhteen hartauteen. Nieminen toteaa, että tutkimuksen aikahaarukkaan sisältyvät työttömyyteen vaikuttaneet tekijät, kuten pula-aika, jolloin

¹¹⁴ Näin Suomi muuttui – katso miten turvapaikkakriisi eteni ja näkyi vuonna 2015.

työttömyys oli korkea, nuorisotyöttömyys ja jopa aika, jolloin puolueen jäsenkirja saattoi olla este työllistymiselle¹¹⁶. Myös oman tutkimukseni ajankohtana oli työttömyys niin merkittävässä asemassa, että olisin luullut siitä puhutun useammin, kuin vain yhden kerran. Ajan tuomat muutokset yhteiskunnallisissa asioissa näkyvät siinä, että Niemisen tutkimuksessa ei pakolaisuutta mainittu lainkaan, kun se omassa tutkimuksessani oli mukana neljä kertaa.

6.2. Valtio ja talous

Suoraan valtioon tai politiikkaan viittavia kysymyksiä oli ainoastaan kahdessa aamuhartaudessa. Toisessa näistä hartauksista, H17¹¹⁷ viitattiin vuoden 2015 eduskuntavaaleihin. Yhteys eduskuntavaaleihin katkesi melko nopeasti sen jälkeen, kun hartaudessa oli mainittu kyseisen viikon olleen poliittisen keskustelun ja vaalipaneelien aikaa. Hartaudessa mainittiin vielä kuinka uutisista ja vaaliohjelmista kuulemme mitä kukin puolue lupaa tehdä, että Suomi pääsisi irti lamasta ja velkakierteestä. Poliitiikkaan viitattiin vielä sen verran, että puhuja totesi, kuinka yksittäisen kansalaisen on politiikan kentällä mahdollista jäädä vain odottamaan, että joku hoitaa hommat. Sivusta voisi antaa omia subjektiivisesti värittyneitä ohjeita, moittia epäonnistuneita päätöksiä ja olla taas hiljaa kun jotain pitäisi tehdä. Puhujan mielestä kyseessä on oman vastuun ulkoistaminen, johon pystyy meistä jokainen. Puhuja jatkoi, että pieni ihminen on kykenemätön yksin ratkaisemaan sote-alueita tai valtion velkaan liittyviä kysymyksiä, mutta jotakin jokainen voi tehdä. Puhuja viittasi uutisointiin, jossa yhtenä suurimpana puheenaiheena oli suomalaisten jatkuvasti kasvava liikkumattomuus. ”Vallalla on turvallisuuden, vaivattomuuden ja helpolla pääsemisen kulttuuri. Suomalaisten lasten ja nuorten, mutta myös aikuisten liikkumattomuus on uhka kansanterveydelle, uhka, jonka hintalappu lasketaan jo nyt (2015) miljardeissa euroissa.”

Puhujan mielestä suomalaisten pitäisi apostolien esimerkin mukaisesti lähteä liikkeelle. ”Meidätkin on lähetetty, ei vain puhumaan, ei vain juomaan kirkkokahvia pullapitkon kera, vaan pitämään huolta Jumalan lahjana meille annetusta elämästä, niin hengen kuin ruumiin osalta. Omaa hyvinvointiamme, fyysistä kuntoamme ja siitä huolehtimista emme voi ulkoistaa. On turha odotella, että joku laittaisi asiat meidän puolestamme kuntoon. Itse on noustava, laitettava lenkkikengät jalkaan ja lähdettävä liikkeelle.” Aiemmin mainittua vastuun ulkoistamista tapahtuu puhujan mukaan sekä politiikan kentällä että ihmisten henkilökohtaisessa elämässä, ja puhuja myös selvästi

¹¹⁵ Näin Suomi muuttui – katso miten turvapaikkakriisi eteni ja näkyi vuonna 2015.

¹¹⁶ Nieminen 1999, 313–314.

¹¹⁷ H17 = aamuhartaus 16.4.2015.

rinnastaa nämä asiat toisiinsa.

On mielenkiintoista, kuinka puhuja puhui ensin eduskuntavaaleista, mutta siirtyi puheen edetessä liikunnan merkitykseen. Ymmärrän yhteyden politiikan ja liikkumattomuuden aiheuttamien miljardien kuluista valtiolle, mutta muuten jäi vaikeaksi hahmoteltavaksi, miten nämä kaksi liittyvät yhteen. Oliko eduskuntavaalien ajankohtaisuus syy ottaa se mukaan hartauteen, vai miksi sitä käytettiin aasinsiltana ihmisten fyysisestä kunnosta huolehtimiseen?

Toinen valtioon ja politiikkaan liittyvä hartaus, H29¹¹⁸ otti kantaa valtion suunnittelemiin leikkauksiin. Puhuja kertoi, kuinka uusi hallitus kaavaili koulutukseen lähes 600 miljoonan euron säästöjä, esimerkiksi opintotukeen kohdistuen. Ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan hallitus kaavaili 200 miljoonan leikkausta. Kehitysapu oli myös uhan alla. Puhuja ei kritisoi leikkausten tarpeellisuutta, mutta niiden kohteet hän kyseenalaistaa. Hän kysyi: ”Mistä leikataan ja miksi? Kenelle kootaan varastoon, ja keneltä viedään vähäisinkin? Eikö juuri niiden ihmisten elämää ja arkea tulisi rakentaa talkoovoimin, joiden varastot uhkaavat huveta miltei olemattomiksi?” Puhujan mielestä tukea tulisi antaa juuri hänelle, joka sitä eniten tarvitsee. Silloin se olisi tasa-arvoisen yhteiskunnan pesänrakennuksen pohja, jossa pidetään erityisesti huolta niistä kaikkein heikoimmista. Tämäkin hartaus viittasi politiikkaan, koska kaikki yhteiskunnalliset tuet ovat poliittisen päätöksenteon vastuulla. Hartaudesta voisi päätellä, että suunnitellut leikkaukset eivät kohdistu puhujan mielestä oikeisiin kohteisiin ja vaarana olisi, että toteutuessaan ne heikentäisivät entisestään heikompiosaisten elinolosuhteita.

Nuoret liittyivät valtioon ja sen hoitoon hartaudessa H26¹¹⁹. Analysoin tätä hartautta jo luvussa neljä, mutta otin sen vielä tähän lukuun, koska siinä nuoret liitettiin mukaan päätöksentekoon. Hartaudessa puhuja sanoi, että ”Mitä, jos ottaisimmekin nuoret mukaan päättämään asioista, pyörittämään maailmaa. Mitä, jos luottaisimme nuoriin ja uskoisimme heille tärkeitä tehtäviä?” En usko, että puhuja tarkoittaa tällä esimerkiksi perheessä tai kouluissa tapahtuvaa päätöksentekoa. Kun puhuja mainitsi ”maailman pyörittämisen” ja ”tärkeät tehtävät”, uskon hänen tarkoittaneen valtakunnallista tai kunnallista päätöksentekoa ja vastuuta. Kohteena on voinut olla myös yritystoiminta, jossa nuorten vastuuta ja päätösvaltaa tulisi kasvattaa. Olisi ollut mielenkiintoista, jos puhuja olisi valaissut asiaa enemmän ja tuonut näiden lauseiden tarkoituksen paremmin esiin.

¹¹⁸ H29 = aamuhartaus 16.7.2015.

¹¹⁹ H26 = aamuhartaus 8.7.2015.

6.3. Työelämä ja työttömyys

Erästä tutkimukseni yllätyksestä vastasi se, että tutkimuksessa mukana olleista aamuhartauksista ainoastaan yksi sisälsi eksplisiittisesti viittauksia työelämään tai työttömyyteen. Pidän tätä yllätyksenä, koska Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2015 työttömyys jatkoi kasvuaan ja työttömiä oli keskimäärin 252 000 henkeä. Tämä oli 20 000 henkeä enemmän kuin edellisenä vuonna. Työttömyysaste oli vuonna 2015 keskimäärin 9,4 %, kun se vuonna 2014 oli 8,7 %.¹²⁰ Toukokuussa 2015 työttömyys oli korkeimmillaan viiteentoista vuoteen.¹²¹ Näiden lukujen ja julkisuudessa työttömyydestä käydyn voimakkaan keskustelun olisi luullut näkyvän myös aamuhartausteksteissä, varsinkin, kun hartauksissa otetaan kantaa muihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Edellä mainitsin, että yksi hartaus, H24¹²² sisälsi viittauksen työelämään. Tässäkään hartaudessa ei otettu eksplisiittisesti kantaa työttömyyteen tai työllisyyteen. Puhuja kertoi ns. ”hiljaisesta tiedosta”, jonka puhujan mukaan löysivät japanilaiset tutkijat Nonaka ja Takeuchi tutkiessaan yrityksissä tapahtuvaa tiedon siirtoa. ”Hiljaisella tiedolla” puhuja tarkoittaa sitä, kun vanhemmilla työntekijöillä on tietoa toimivista työtavoista, joita he jakavat nuoremmille työntekijöille. Joskus voi olla niin, etteivät työntekijät itse tiedosta omaavansa tällaista tietoa. Puhuja sanoo tällaisen hiljaisen tiedon olevan pääoma, jota on vaikea todentaa ansioluetteloihin ja joka on vaikea puhkea sanoiksi. ”Hiljainen tieto” on luonteeltaan sellaista, joka välittyy vain ihmisten välisissä suhteissa. Tuntuisi siltä, että puheen tarkoitus oli nostaa vanhempien työntekijöiden arvostusta, mikä on huomionarvoista, koska yleisesti julkisuudessa keskustellaan siitä, miten vanhempia työntekijöitä ei arvosteta ja heidän on vaikea työllistyä. Tilastokeskuksen raportti vahvistaa sen, että iäkkäämpien työllisyysaste on keskimääräistä pienempi. Kun vuonna 2015 työllisyysaste oli 15–64 vuotiailla keskimäärin 68,3 %, oli se 55–64 vuotiailla noin 60 %.¹²³

6.4. Globaalit kysymykset

Globaali avustustyö näkyi hartauksistiss H16¹²⁴, jossa puhuja kertoi ystävänsä kokemuksista hänen ollessaan tekemässä kristillistä avustustyötä Keski-Aasiassa. Siellä tämä ystävä ja hänen työkaverinsa opettivat ja auttoivat kaivojen rakentamisessa. Heidän avustustyöhönsä kuului myös lukutaito-opetuksen järjestäminen naisille, sekä mielenterveystyö. Avustustyöntekijä, josta puhuja kertoi, oli valmis luopumaan länsimaisista

¹²⁰ Työttömien määrä kasvoi vuonna 2015.

¹²¹ Suomen työttömyys rajumpaa kuin kertaakaan 15 vuoteen.

¹²² H24 = aamuhartaus 30.5.2015.

¹²³ Työllisyys heikkeni vuonna 2015.

¹²⁴ H16 = aamuhartaus 15.4.2015.

mukavuuksista ja lähiyhteydestä vanhempiinsa ja sisaruksiinsa. Tilalle hän sai vahvan yhteyden paikallisiin ihmisiin, jotka olivat kärsineet vuosia sotien takia. Analysoin tämän hartauden päätarkoitukseksi tuoda esille, miten tärkeää globaali avustustyö puhujan mielestä on ja miten yhdenkin ihmisen panos voi olla merkittävä ja tehdä hyvää isolle määrälle ihmisiä, jotka elävät heikommassa olosuhteissa.

Globaaleihin kysymyksiin ja talouteen viitattiin hartaudessa H34¹²⁵, jossa puhuja kertoi vierailustaan guarani -alkuperäisheimon luona pienessä yhteisössä Paraguayssa, Etelä-Amerikassa. Puhuja kertoi, kuinka kansalaisten elintila pienenee koko ajan. Alkuperäiskansan elintilaa suojelevat sekä paikalliset että kansainväliset lait ja sopimukset. Heillä on oikeus asuttaa esi-isiansä maita. Kuitenkin todellisuudessa näitä oikeuksia rikotaan jatkuvasti. Viljelijät ja näiltä viljaa ostavat suuryritykset pyrkivät mahdollisimman suuriin voittoihin, usein luonnon ja alkuperäisten elämänmuotojen kustannuksella. Eikä konflikteilta välttyä. Kansalaisjärjestöt kuten Luterilainen Maailmanliitto tukevat alkuperäiskansojen uhanalaista elämänmuotoa ja auttavat heimoa puolustamaan lain takaamia oikeuksiaan, sekä tukevat heitä erilaisissa neuvotteluissa. Ilman tällaista tukea kukaan ei valvo sitä, tuleeko viereisen plantaasin haltija alkuperäiskansan metsäsaarekkeen rajan yli, tai saako lukutaidoton hänelle kuuluvat lääkkeet. Hartaudessa tuotiin selvästi esiin kansainvälisten järjestöjen merkitys alkuperäisten heimojen elinoloihin. Yhtä selvästi hartaudessa tunnuttiin kyseenalaistavan suurten, usein monikansallisten yritysten eettisyys, joka näyttäisi jääneen taka-alalle taloudellisen menestyksen rinnalla.

Loppiaisen aikaan sijoittuvassa hartaudessa H01¹²⁶ puhuja pyysi ”valoa, joka antaa rohkeuden elää tämän huolten täyttämän ja epävarman maailman keskellä.” Hän jatkoi, että ”me suuntaamme matkalle kohti arkea ja monenlaisia elämän haasteita.” Globaalisuus näkyy lauseessa ”maailman hätä ja elämän levottomuus pyrkivät hämärtämään uuden kevään ja toivon valon.” Puhuja ei avaa tarkemmin, minkälaisista huolista ja epävarmuudesta, elämän haasteista tai maailman hädästä hän puhuu. Puhuja aloitti hartauksen kertomalla, kuinka kaamos alkaa pohjoisessa raottaa verhoaan, ja kuinka uuden kevään ensimmäiset auringonsäteet muokkaavat näkyä jonka luonto katsojalleen antaa. Hartauden lauseet ”uuden kevään aurinko antoivat lupauksen siitä, että roudan ja jään alla uinuva elämä puhkeaa taas kasvuun ja kukoistukseen. Mutta ei vielä – vielä on odotettava” jäivät monitulkintaisiksi ja hieman irrallisiksi hartauden muusta kontekstista.

Seuraavaksi puhuja toi esille edellä mainitut kysymyksensä huolista, hädästä,

¹²⁵ H34 = aamuhartaus 29.7.2015.

¹²⁶ H01 = aamuhartaus 7.1.2015.

haasteista ja epävarmuudesta. Hartaus jatkui kertomuksella, miten tietäjät välillä eksyivät matkallaan, koska eivät luottaneet tähden opastamaan reittiin. He olivat kuvitelleet kuninkaan syntyvän Jerusalemissa. He uskoivat, että matkan tarkoitus täyttyisi siellä, missä on maallisen vallan ja mahdin päämaja. Lopulta he kuitenkin saapuivat perille Beethlehemin talliin ja löysivät lapsen jolle antoivat lahjansa. Voisiko tässä olla hartauden opetus? Opetus ja lohdutus kaikille, joilla on elämässään huolia tai epävarmuutta. Kuten tietäjät, jotka luottaessaan tähteen, olisivat päässeet perille aiemmin, niin myös ihmiset voivat luottaa siihen, että huolet ja murheet tulevat aikanaan hellittämään. Globaalikysymys, joka sitoi hartauden tähän luokkaan, oli varsin pienessä osassa koko hartautta, mutta silti päätin ottaa sen tähän mukaan, koska pienuudestaan huolimatta se oli merkittävyydeltään suuri.

6.5. Pakolaisuus ja maahanmuutto

Mainitsin luvussa 5.2. palaavani tässä luvussa hartauteen H36¹²⁷. Aiemmin toin esiin puhujan esittämiä kysymyksiä siitä, minkälaista elämä olisi ilman jatkuvaa odotusta. Jatkan tästä kuvaamalla miten puhuja kysyi: ”Mitä olisi odotus [...] sen jälkeen kun on joutunut jättämään kotinsa, perheensä, ystävänsä, sukulaisensa, odotus pakolaisleirillä – että joskus saisi mahdollisuuden omaan elämään ja tulevaisuuteen, että voisi itse vaikuttaa elämäänsä eikä olisi jatkuvasti toisten avun ja armopalojen varassa? Tai mitä olisi odotus, kun rakas ihminen on lähtenyt pitkälle pakomatalle eikä tiedä onko hän selvinnyt hengissä.” Puhuja jatkaa ihmetellen, ”että mikä saa toivon pysymään hengissä.” Pakolaisuudesta puhuttaessa, päällimmäisinä ovat usein kysymykset heidän kohtaamasta väkivallasta, asunnottomuudesta ja erosta perheestään tai sukulaisistaan. Tässä puhuja lähestyi pakolaisuutta toivon näkökulmasta. Mikä saa erittäin vaikeissa olosuhteissa elävien pakolaisten toivon pysymään yllä? Vai pysyykö se ja jos pysyy, niin kuinka moni sitä pystyy ylläpitämään? Tähän en osaa vastata, eikä siihen anna hartaustekstikään vastausta. Kysymys on kuitenkin mielenkiintoinen.

Seuraavaksi puhuja toi hartaudessa esille sen, ettei pakolaiseksi ryhtyminen ole helppoa ja vaatii paljon rohkeutta lähteä tuntemattomaan, vieraaseen kulttuuriin ilman yhteistä kieltä. Puhujan mukaan pakolaisuus ei ole aina valinta, vaan joskus kyse on hengissä pysymisestä. Tekstistä voi päätellä, että puhuja halusi korostaa sitä, että useimmat pakolaiset ovat pakotettuja lähtemään pois omasta kotimaastaan. Sitä hartausteksti ei kerro, oliko puhujan tarkoitus väheksyä näkemystä ns. elintasopakolaisista, jotka ryhtyvät pakolaisiksi vapaaehtoisesti paremman elintason toivossa. Esimerkiksi Suomen Afganistanin suurlähettiläs Anne Meskanen on arvioinut, että Suomeen tulee nimenomaan elintasopakolaisia. Hänen

¹²⁷ H36 = aamuhartaus 17.9.2015.

mukaansa on henkilöitä, jotka sen sijaan että tekisivät töitä oman maansa rakentamiseksi, lähtevät puhtaasti paremman tulevaisuuden perässä EU-Eurooppaan.¹²⁸ Hartauspuhuja jatkoi pakolaisteemaa kysymällä mitä me voisimme tehdä helpottaaksemme ja auttaaksemme pakolaisia sopeutumaan meidän keskellemme. Mitä me voisimme tehdä, että näistä järkyttävistä kohtaloista seuraisi lopulta jotain hyvää? Ei liene epäselvää, mihin puhuja näillä lauseilla pyrkii. Niiden tarkoituksena oli saada kuuliija miettimään omaa suhdettaan pakolaisuuteen ja siihen onko hän tehnyt mitään pakolaisten hyväksi tai voisiko hän kenties tehdä jotain.

Hartaudessa H47¹²⁹ puhuja ei viitannut suoraan pakolaisuuteen, mutta mainitsi syksyn 2015 olleen poikkeuksellinen: ihmisten hätä oli tullut lähelle ja saanut entistä useammat ihmiset heräämään ajatukseen, ”minä voin tehdä jotain, tämä koskee minunkin elämääni. On ollut pakko kysyä, miten ihmisiä pitää kohdella, että häntä kohdellaan ihmisiksi.” Ajankohta syksy 2015 ja kysymys ihmisarvoisesta kohtelusta antaa vahvan viitteen siitä, että tässä puhuttiin pakolaisuudesta. Hartaudessa näkyi myös valtiollinen kosketuspinta, kun siinä kysyttiin, olisiko nyt aika ottaa pysyvämmiin todesta toisen ihmisen ja luonnon hätä sekä ruohonjuuren että valtioiden välisten yhteistyön tasolla. Toisaalta puhuja kysyi hallitseeko ajattelua ”me ja ne” – vai ”me kaikki”. Hartaus jatkui toteamuksella, ettei uskonto ole puoluepolitiikkaa, mutta kuitenkin kaikilla kannanotoilla ja toiminnalla on poliittinen, yhteisten asioiden ulottuvuus. Tämä toteamus jäi vähän monitulkintaiseksi, mutta herättää kysymyksen siitä, viitattiinko tällä puolueiden erilaisiin kantoihin pakolaiskysymyksissä. Eduskuntavaalivuonna 2015 Yleisradion vaalikoneen mukaan lähes kaikki RKP:n ehdokkaat olisivat olleet valmiita ottamaan Suomeen lisää turvapaikanhakijoita, kun taas perussuomalaiset tyrmäsivät ajatuksen lisäpakolaisista. RKP:n silloinen puheenjohtaja Carl Haglund kertoi kannattavansa ajatusta lisäpakolaisista, mutta perussuomalaisten silloinen puheenjohtaja Timo Soini oli täysin vastakkaisella kannalla.¹³⁰

Pakolaisuudesta puhuttiin myös hartaudessa H44¹³¹, jossa kerrottiin Raision seurakunnan vapaaehtoisista, jotka kokosivat Suomeen saapuville pakolaisille hygieniatarvikepaketteja. Paketeissa oli saippuaa, sampoota, kampa, puhtaita alusvaatteita ja muuta sellaista, jonka olemassaololle osaa antaa arvoa vasta sitten kun niitä ei ole. Myös Raision seurakunnan nuoret auttoivat keräämällä rahaa, pitämällä seuraa turvapaikanhakijoille vastaanottokeskuksessa ja keräämällä pakolaislapsille nallekolehdin. Jos edellä tuotiin esille

¹²⁸ Suurlähettiläs: Afganistanista tulee Suomeen nimenomaan elintasopakolaisia.

¹²⁹ H47 = aamuhartaus 6.11.2015.

¹³⁰ RKP ottaisi lisää pakolaisia, PS tyrmää ajatuksen.

ihmisten suopeus pakolaisia kohtaan, voi hartauden seuraavista lauseista havaita sen, että toisenlaisia mielipiteitä ja kantoja oli olemassa. Puhuja totesi, että Suomeen tulleiden pakolaisten suuri määrä herätti ristiriitaisia tunteita. Olivatko he oikeasti avun ja turvapaikan tarpeessa ja miksi juuri meidän tehtävä on auttaa heitä? Jo aiemmin mainitsin elintasopakolaiset, joihin edellä olevat ajatukset voisi helposti liittää. Hartaudessa puhuja kuitenkin kannusti jokaista ylittämään omat rajansa ja rohkaistumaan auttamaan myös ”muukalaisia”. Puhuja tehosti kannustustaan toteamalla vieraanvaraisuuden olevan kristityn kutsumus, ja rauhan tekemisen olevan jokaisen kristityn tehtävä, samoin kuin vihapuheen torjuminen ja pakolaisiin kohdistuvan väkivallan tuomitseminen.

Pakolaisuus mainittiin myös hartaudessa H43¹³², mutta vain parissa lauseessa. Ne jäivät hieman monitulkintaisiksi, enkä oikein ymmärrä niiden kontekstia hartaustekstin kokonaisuuteen. Hartaus oli aikamoinen listaus epäkohtia, joihin jonkun tulisi puuttua. Yhtäältä epäkohtien korjaamista toivottiin Jumalalta, toisaalta kehoitettiin kuuntelijaa itse puuttumaan niihin. Lista toiveista oli seuraava: ”että vapautat syyttömät kahleista, irrotat ikeen hihnat ja vapautat sorretut, että murskaat kaikki ikeet, murrat leipää nälkäiselle, avaat kotisi kodittomalla, vaatetat alastoman, kun hänet näet, etkä karttele apua tarvitsevaa veljeäsi.” Lista jatkui: ”Auta Jumala noita syrjäytyneitä nuoria, köyhiä perheitä ja maahanmuuttajia. Ja jos mitenkään viitsisit ratkaista Lähi-idän kriisin. Niin ja voisitko poistaa nuo kerjäläiset Suomesta, kun ei koskaan tiedä, että pitäisikö niille nyt antaa rahaa vai ei.” Vielä hartauden lopussa oli toiveita: ”Että vapautat laitoksissa kärsivät vanhukset elämään ihmisarvoista elämää ja poistat esteet vajaakuntoisten ja kehitysvammaisten työllistymisen edestä. Että lopetat tyttöjen ympärileikkauksen, autat aids-orpoja Afrikassa, vapautat ihmiskaupan uhrin, etkä karttele apua tarvitsevaa veljeäsi kotikadullasi.”

Vaikka en löytänyt mitään punaista lankaa näiden kaikkien ongelmien listauksessa, oli sieltä kuitenkin nähtävissä, että pakolaiset ja maahanmuuttajat tulivat mainituiksi. Se, mitä puhuja näillä maininnoilla tarkoitti, ei minulle selvinnyt. Ne hukkuivat loputtoman pitkältä tuntuneeseen toivomusten listaan.

¹³¹ H44 = aamuhartaus 19.10.2015.

¹³² H43 = aamuhartaus 17.10.2015.

7. Hyvinvointi, lähimmäinen

7.1 Luokasta yleensä

Tähän luokkaan kuului lähes joka viides hartaus. Otantajaksolla oli yhdeksän (19 %) sellaista hartautta, jossa viitattiin hyvinvointiin tai lähimmäiseen. Hyvinvointi sisältyi puheisiin selvästi useammin kuin läheinen. Ahdistus, epävarmuus omasta riittävydestä, yksinäisyys ja huoli lähimmäisestä olivat useimmiten mainittuja asioita. Nämä kaikki voisivat olla ihmisessä itsessään olevia tunteita ja tiloja, jotka eivät ole millään tavalla yhteydessä yhteiskuntaan. Olen kuitenkin analysoinut ne niin, että nämä hartauksissa mainitut olotilat oli esitetty siten, että niillä on yhteys yhteiskuntaan liittyviin epävarmuustekijöihin, tai ne ovat yhteiskunnan vaatimusten tai odotusten aikaansaamia.

Taulukko 8. Pääluokkaan 7 sisältyvät hartaudet

Luokka	kpl	Hartaudet
7.2. Lähimmäinen	2	H35, H44
7.3. Hyvinvointi	7	H05, H10 H11, H13, H20, H30, H40
Yhteensä	9	

Nieminen käsittelee näitä aiheita otsikoilla ”ihminen itselleen” ja ”ihmisten huolenpito toisistaan”. Esille nousi kysymyksiä muun muassa ihmisen juurettomuudesta, omasta merkityksestä toiselle ja yhteiskunnan vaikutuksesta ihmiseen.¹³³ Toisista huolta pitäminen näkyi ystävien merkityksessä, ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja ihmisten ajankäytössä. Hartauksissa oli vahvasti läsnä Jumalan osuus sekä vaikutus ihmisten hyvinvointiin ja läheisiin ihmisiin.¹³⁴ Omassa tutkimuksessani Jumalan vaikutusta ihmisiin ei ollut havaittavissa,

7.2. Lähimmäinen

Huoli lähimmäisistä oli mukana hartaudessa H44¹³⁵. Siinä todettiin vieraanvaraisuuden olevan kristitylle kuuluva kutsumus. Jeesuksen tavoin ihmisten pitäisi auttaa toisia yli yhteiskunta- ja uskontorajojen. Pakolaisuus korostui tässäkin hartaudessa, kun puhuja kehotti ”puolustamaan hädänalaisia torjumalla vihapuhetta ja tuomitsemalla pakolaisiin kohdistuvan väkivallan”. Puhujan mukaan lähimmäistemme hädältä ei voi ummistaa silmiä. Hartaudessa lähimmäisellä tarkoitettiin Suomeen muuttaneita pakolaisia. Heitä on autettava, vaikka pakolaisten suuri määrä herättää ristiriitaisia tunteita.

¹³³ Nieminen 1999, 293.

¹³⁴ Nieminen 1999, 297–299.

Hartaudessa H35¹³⁶ puhuttiin siitä, miten kaste rohkaisee ihmisiä muodostamaan yhteyden toisiin ihmisiin. Kaste kannustaa ylittämään rajoja, joita omien asenteiden vuoksi on vaikea ylittää. Nämä rajat ylittämällä voimme kohdata toisemme ja tulla yhdessä Luojan kohtaamiksi. Puhuja kuvasi, kuinka helposti ihmisten välille syntyy ”erilaista kitkaa ja vierautta”. Toisten avoin kohtaaminen ja kunnioittaminen luovat yhteyttä rakentaen meitä ihmisinä ja yhteisönä. Puhujan mukaan lähes jokainen ihminen kaipaa jotakin. Usein kaipuu on lähemmäs Luoja, luomakuntaa tai lähimmäisiä. Lähimmäistä tulee kunnioittaa Jumalan kuvana, sillä se auttaa rakastamaan toisia sellaisina kuin Jumala on halunnut. Hartaudessa näkyy selvästi ”lähimmäinen”, mutta siinä on myös vahvasti uskonnollinen ulottuvuus.

7.3. Hyvinvointi

Hartauksia H13¹³⁷, H20¹³⁸, H30¹³⁹ ja H40¹⁴⁰ yhdisti toivo paremmasta hyvinvoinnista. Näistä osassa ihmisen tunne kuvattiin ahdistuneeksi tai alakuloiseksi ja toivottiin siihen muutosta. Hartaudessa H13 ei mainittu, että ahdistus ajaisi toivomaan parempaa hyvinvointia. Siinä sanottiin, että luonnon ihmeiden ihastelu, musiikin kauneus, hymy ja onni ovat asioita, joita aikuiset ihmiset voisivat oppia lapsilta. Tämä taito on aikuisilta näyttänyt kadonneen matkan varrella. Hartaudessa sanottiin, että ”nyky-yhteiskunnassa hymyily, ihmettely, onni, ovat melkein pä rikollisia sanoja”. Näitä tärkeämpiä uutisoitavia asioita olivat vaikeudet, kinastelut ja katastrofit. Jos ihminen osaisi hetkeksi pysähtyä, esimerkiksi seuraamaan auringon laskua tai kuuntelemaan musiikkia edes lyhyeksi ajaksi, antaisi hän itselleen ja toisilleen mahdollisuuden pysähtyä hetkeksi kuin lapsi. Tulkitsen tämän niin, että nyky-yhteiskunnassa ihmiset ovat niin kiireisiä, että se vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa. Irtautuminen hetkeksi kiireisestä arjesta voisi parantaa ihmisten hyvinvointia.

Hartaus H20¹⁴¹ oli yksi otantajaksoon kuuluvien hartauksien lyhyimpiä. Hartaudessa kysyttiin, että milloin olo tai elämäntilanne alkavat helpottaa. Odotus paremmasta on ”tuskaisen hidasta” ja ”epävarmuus kuluttavaa”. ”Ahdingossa ja ahtaassa olotilassa nousee kiukku ja viha pintaan”. Kysyttiin, että ”miksi minulle, miksi meille, tämä on niin väärin, etkö olekaan hyvää tahtova Jumala”. Jumalan läsnäoloa on vaikeampi tuntea silloin, kun ahdinko jatkuu, eikä näkyvissä ole muutosta parempaan. Myös hartaudessa H30¹⁴² oli nähtävissä

¹³⁵ H44 = aamuhartaus 19.10.2015.

¹³⁶ H35 = aamuhartaus 14.8.2015.

¹³⁷ H13 = aamuhartaus 7.4.2015.

¹³⁸ H20 = aamuhartaus 11.5.2015.

¹³⁹ H30 = aamuhartaus 17.7.2015.

¹⁴⁰ H40 = aamuhartaus 12.10.2015.

¹⁴¹ H20 = aamuhartaus 11.5.2015.

¹⁴² H30 = aamuhartaus 17.7.2015.

ahdistunut olotila, johon toivottiin muutosta. Puhuja totesi, että ihmisen suurin unelma on luultavasti se, että ”elämässä olisi hetken aikaa kaikki hyvin, huolet poissa, tulevaisuus valoisa ja mielen täyttäisi taivaallinen ilo, sellainen ilo, joka ei ole tästä maailmasta”. Tekstistä ei selviä tarkemmin minkälaisista huolista on kysymys, vain että ahdistuneeseen tunteeseen toivotaan parannusta. Puhuja jatkoi hartautta kysymällä, ”onko Kirkastussunnuntain sanoma vain se, että Kristus tuli tänne ja meni sitten kirkkauteensa?” Jumala vain näytti, millaista Jumalan kirkkaus parhaimmillaan on, ja sulki sitten oven. Ihmiset jätettiin huolineen ja murheineen yksin. Niiden keskellä ajatellaan kaiholla niitä, joilla on asiat niin hyvin, että niistä on pakko ”kirjoittaa internetiin tai hengellisten lehtien sivuille”. Varovaisesti tulkiten näyttäisi siltä, että puhujan mielestä ei olisi niin tarpeellista tuoda julkisesti esiin omaa hyvinvointiaan. En tiedä mihin puhuja sanoillaan viittaa, mutta se että hän tuo esiin ”hengelliset lehdet”, voisi viitata Raamatun kohtaan, jossa sanotaan ”Mutta nyt te kerskutte ja rehentelette. Kaikki tuollainen kerskailu on pahasta” (Jaak. 4:16).

Arjen harmaus oli läsnä hartaudessa H40¹⁴³. Siinä puhuja mietti, johtuuko arjen ja luonnon harmaus ja yksitoikkoisuus ihmisestä itsestään, vai onko niin, että synkkä sateinen päivä saa mielen harmaaksi. Kumminpäin tahansa, synkkä mieli tai synkkä ilma saa sen vielä synkemmäksi, ja sen vietäväksi on helppo antautua. Synkkyydestä on vaikea päästä omin avuin pois, joskus kenties mahdotonta. Aina siitä ei edes halua päästä pois. Puhuja kuvasi ihmismielen olevan ”päivästä toiseen tunteiden vuoristorataa”. Puhuja kertoi, kuinka Psalmeissa kirjoittaja purkaa tuntojaan, pelkoaan ja ahdistustaan ihmisten syytösten edessä, mutta samassa psalmissa ylistää ja kiittää Jumalaa ja pyytää ”apua ja suojelusta omaan avuttomuuteen”. Hartaudessa todettiin, että toivo näkyy rukouksissa, joissa toivotaan Jumalan huolenpitoa ahdistuksen keskellä. Puhuja totesi, että on helppo toivoa itselleen kaikkea hyvää, ”ja niille, jotka ovat meitä vastaan, toivomme vähintäänkin epäonnistumista”. Lauseen loppuosasta ei pysty tulkitsemaan, mitä puhuja sillä tarkoittaa. Toivotaanko epäonnistumista tuleville kanssakilpailijoille, mahdollisen sodan toiselle osapuolelle vai kenelle?

”Jumalani, minä pelkään. Pelkään elämässäni niin montaa asiaa, etteivät sanat riitä. Ja silti nuo pelkoni voidaan kiteyttää yhteen lauseeseen. Pelkään, että en olisi hyvä. Että en riittäisi tällaisena. Että liian monet palaseni olisivat jo syntyessään vialliset. Pelkään epäonnistumista, pelkään lannistavia sanoja. Pelkään edes yrittää, koska en koskaan onnistu.” Edellä oli lainaus hartaudesta H11¹⁴⁴. Puhujan edellä olevasta tekstistä tuli selkeästi ilmi pelko omasta riittämättömyydestä. Riittämättömyydestä mihin? Riittämättömyyden voisi

¹⁴³ H40 = aamuhartaus 12.10.2015.

¹⁴⁴ H11 = aamuhartaus 3.3.2015.

helposti liittää esimerkiksi perhe-elämään, mutta hartauden kokonaisuuden huomioon ottaen uskon puhujan viittaavan riittävyteen yhteiskunnan asettamien odotusten edessä. Puhuja mainitsi, kuinka usein hän on kaivannut sanoja ”sinä olet hyvä. Juuri tuollaisena riität”. Nämä sanat sopisivat myös moneen elämän osa-alueeseen ilman yhteiskunnallista ulottuvuutta.

Myös hartaus H05¹⁴⁵ käsitteli ihmisen riittävyttä tai riittämättömyyttä. Puhuja kertoi, kuinka hänen on ”vaikea uskoa itseeni ja mahdollisuuksiini”. [...] ”Paremmen maailman eteen vaadittavat uhraukset tuntuvat kohtuuttomilta.” Tässäkään ei edellisen hartauden tapaan oltu yksilöity mitä nämä ”uhraukset” ovat, tai kuka niitä asettaa. Tulkitsen niin, että ”paremmen maailman eteen” -odotukset tarkoittavat yhteiskunnan taholta tulevia odotuksia: esimerkiksi perhe, työelämä, ilmasto- ja pakolaiskysymykset. Katson, että tässä on kyse ihmisen riittämättömyyden tunteesta, jonka liitän ihmisen hyvinvointiin. Koska kyse on ihmisen hyvinvoinnista, olen liittänyt tämän ja myös edellisen hartauden tähän luokkaan.

Oman edun tavoittelu ja oma hyvinvointi olivat pääteemoina hartaudessa H10¹⁴⁶. Siinä sanottiin, kuinka ihmisillä on taipumus oman edun tavoitteluun. ”Valta houkuttaa ja toisten ihmisten hallitseminen voi pönkittää omaa egoa.” Hartaudessa kysyttiin onko painopiste siinä mitä voin antaa, vai siinä mitä voin saada. Haluaako kukaan enää palvella ketään, varsinkin jos etusijalla on vain oma hyöty? Jos asenne on palveleva, se viestii toisen tärkeydestä, että annan aikaani sinulle ja arvostan sinua. Tässä näkyy tulkintani mukaan nyky-yhteiskunnan muuttuminen aina vaan kilpailullisemmaksi. Moni haluaa aina vain parempaa ja se pitää saada nopeasti ja muista välittämättä. Tämä pätee monilla yhteiskunnan osa-alueilla, niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla.

¹⁴⁵ H05 = aamuhartaus 15.1.2015.

¹⁴⁶ H10 = aamuhartaus 13.2.2015.

8. Hartaudet, joissa ei ole eksplisiittisesti yhteyttä yhteiskuntapoliittisiin kysymyksiin

8.1. Luokasta yleensä

Tämän luokan hartaudet olivat oikeastaan tutkimukseni ulkopuolella, mutta esitän niistä kuitenkin lyhyen yhteenvedon. Päädyin ratkaisuun siksi, että hartauksien melko suuren määrän vuoksi on perusteltua kuvailla niiden sisältöä lyhyesti. Hartauksia, joissa ei tulkintani mukaan ollut eksplisiittisesti havaittavissa yhteyttä yhteiskuntapoliittisiin kysymyksiin, oli 21 (44 %). Muutaman hartauden olisi oikein lavealla tulkinnalla voinut yhdistää johonkin muuhun kuin tähän luokkaan. Näissä hartauksissa viitattiin yhteiskuntaan, mutta itse tekstin sisältö ei liittynyt yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Olen jakanut hartaudet neljään luokkaan: 1) hartaudet, joissa puhuttiin Jumalasta, Jeesuksesta tai Pyhästä hengestä; 2) hartaudet, joissa puhuttiin kasteesta; 3) hartaudet, joissa puhuttiin rakkaudesta ja toivosta sekä 4) hartaus jossa puhuttiin Raamatusta.

Taulukko 9. Pääluokkaan 8 sisältyvät hartaudet

Luokka	kpl	Hartaudet
8.2. Jumala, Jeesus, Pyhä henki	15	H02, H06, H07, H08, H12, H18, H21 H22, H23, H25, H31, H39, H41, H45, h46
8.3. Kaste	2	H03, H04
8.4. Rakkaus, toivo	3	H14, H15, H37
8.5. Raamattu	1	H48
Yhteensä	21	

8.2. Jumala, Jeesus, Pyhä Henki

Jumala, Jeesus tai Pyhä Henki olivat pääteemana 15 hartaudessa. Näistä neljässä puhuttiin Jumalasta. Hartaudessa H07¹⁴⁷ puhuttiin Jumalan läheisyydestä ja toiveesta, että Jumala olisi läsnä jokapäiväisessä elämässä. Puhuja pyysi Jumalalta apua voidakseen rakastaa itseään Jumalan luomuksena. Hartaudessa H12¹⁴⁸ puhuja koki olonsa huojentuneeksi, kun tietää olevansa Jumalan kämmenellä. Hän kertoi kuinka stressi muuttuu vähemmän ahdistavaksi, kun pyytää ”yläkerrasta apuja”. Silloin ei olekaan yksin vastuussa elämästään ja huolet on saanut kaataa itseään suuremman eteen. Nuorten usko Jumalaan oli kantavana aiheena hartaudessa H25¹⁴⁹. Hartauspuhuja kertoi, kuinka hän oli työssään saanut olla näkemässä

¹⁴⁷ H07 = aamuhartaus 26.1.2015.

¹⁴⁸ H12 = aamuhartaus 10.3.2015.

¹⁴⁹ H25 = aamuhartaus 4.7.2015.

lasten ja nuorten kasvun Jumalan tuntemisessa: ”Nämä nuoret olivat valmiita tekemään pieniä ja suuria valintoja sekä rohkeita päätöksiä antaessaan elämänsä Jumalan käyttöön.” Hartaus päättyi lauseeseen: ”jokaiselle joka haluaa ja uskaltaa seurata Jumalaa on aina tehtävää ihmisten keskellä”.

Hartaudessa H08¹⁵⁰ puhuttiin Jumalan huolenpidosta ja kuinka Jumala pelastaa jokaisen eksyneen ihmisen. Jumala ei tuskastu, vaikka ihminen eksyisi kuinka monta kertaa tahansa, eikä mitaile eksymisen syytä. ”Jumala ei erottele, vaan kuulee kaikenlaiset avunpyynnöt ja hakee lähelleen eri tavoin eksyneet.”

Jeesukseen liittyviä hartauksia oli kuusi. Jeesuksen ylösnousemus oli aiheena hartaudessa H41¹⁵¹. Siinä pohdittiin ylösnousemukseen liittyviä kysymyksiä: Miten Jeesus haudattiin? Mitä haudalla tapahtui pääsiäisaamuna? Ketkä kohtasivat ensimmäisinä ylösnousseen Jeesuksen ja missä se tapahtui? Minkälaisessa hahmossa Jeesus esiintyi ylösnoustuaan? Jeesuksen ylösnousemus oli mukana myös hartaudessa H18¹⁵². Puhujaa kosketti erityisellä tavalla ylösnousseen Jeesuksen puheissa se ajatus, että kun Jeesus menee Isän luokse, hän rukoilee siellä sekä puhujan, että meidän kaikkien puolesta. Hän pyytää Jumalaa varjelemaan meitä tässä maailmassa.

Kristuksen seuraaminen oli hartauden H46¹⁵³ aihe. Hartaus kertoi minkälaisia Jeesuksen seuraajien tulee olla ja miten heidän pitää elää. Kristityn on uskollaan ja elämällään pidettävä Kristus-valoa esillä maailman pimeydessä. Kristitty ei elä ainoastaan itselleen, ei edes vain itselleen ja Jumalalle, vaan hän elää Jumalalle ja lähimmäisilleen. Hartaudessa H45¹⁵⁴ kerrottiin Jeesuksen ottaneen luokseen myös sellaiset ihmiset, joiden elämänperusteet olivat särkyneet. Köyhät ja sairaat Jeesus otti huomaansa ja heitä hän kutsui autuaiksi. Jeesuksen lähetyskäsky on pääaiheena hartaudessa H31¹⁵⁵. Lähetyskäskyn mukaan Jeesus halusi päästä kaikkien kansojen keskuuteen. Hartaudessa kerrottiin, kuinka Jeesus lähetti opetuslapsensa hankkimaan lisää opetuslapsia.

”Minä olen maailman valo”¹⁵⁶. Näin siteerasi puhuja hartaudessa H02¹⁵⁷ Johanneksen evankeliumia. Hartaudessa puhuja kertoi, ettei elämän valo ole kiinni ulkoisesta valon määrästä tai laadusta. Jeesus on luvannut, että se joka seuraa häntä, ei kulje pimeässä, vaan

¹⁵⁰ H08 = aamuhartaus 30.1.2015.

¹⁵¹ H41 = aamuhartaus 14.10.2015.

¹⁵² H18 = aamuhartaus 27.4.2015.

¹⁵³ H46 = aamuhartaus 23.10.2015.

¹⁵⁴ H45 = aamuhartaus 20.10.2015.

¹⁵⁵ H31 = aamuhartaus 18.7.2015.

¹⁵⁶ Joh. 8:12.

¹⁵⁷ H02 = aamuhartaus 8.1.2015.

valo kulkee aina mukana. Hartauden lopussa puhuja sanoi: ”Saat tänään alkaa hyvässä valossa uuden päivän. Kristus, valomme kulkee kanssasi ja pitää sinusta huolen.”

Pyhästä Hengestä kerrottiin neljässä hartaudessa. Hartaudessa H39¹⁵⁸ puhuja kertoi rukoilleensa ja odottaneensa, että saisi paremmin tuntea Pyhän Hengen voiman ja olla puhtaammin hänen käytettävissään. Hän kertoi saaneensa vastauksen rukouksiinsa, mutta ei kerro millä tavalla. Hartaudessa H06¹⁵⁹ kerrottiin pyhittäjä Antonioksesta, jonka muistopäivää vietetään ortodoksisessa kirkossa 17. tammikuuta. Pyhittäjä Antonios koki autiomaassa monia ahdistuksen hetkiä. Puhuja kertoi, kuinka hän kuvittelee yksinäisen munkin keskelle erämaata ja kuinka ahdistus kääntyy kiitokseksi, kun Pyhä Henki konkreettisesti täyttää hänen keuhkonsa ja purkautuu sitten sanoina ja musiikkina maailmaan. Hartauksissa H21¹⁶⁰ ja H22¹⁶¹ puhuttiin Pyhän Hengen persoonallisesta toiminnasta, joka näkyy armolahjojen jakamisena ihmisille.

Yhdessä hartaudessa, H23¹⁶² puhuttiin sekä Jumalasta, Jeesuksesta että Pyhästä Hengestä. Hartaudessa puhuttiin miten Raamattu kertoo Jeesuksen ja Isä jumalan olevan yhtä, ja siihen samaan ”nippuun” voidaan lisätä pyhä Henki. Jumala näyttäytyy ja toimii kolmella tavalla: Luojana, Jeesuksena ja Pyhänä Henkenä.

8.3. Kaste

Kasteesta ja sen merkityksestä puhuttiin kahdessa hartaudessa. Hartaudessa H03¹⁶³ kerrottiin, kuinka Jeesus meni Jordan-virran rantaan, jossa Johannes oli kastamassa. Jeesus pyysi Johannesta kastamaan itsensä, ja vastusteluista huolimatta Johannes lopulta kastoi Jeesuksen. Hartaudessa H04¹⁶⁴ puhuja kertoi sytyttäneensä kastekynttilän ja muistelee, miten on monta sataa kertaa ojentanut tällaisen palavan kynttilän isän tai äidin tai jonkun perheenjäsenen käteen. Puhuja kertoi kuinka myös hänen otsaansa ja rintaansa on kasteen yhteydessä piirretty pyhä ristin merkki todistukseksi siitä, että ristiinnaulittu Jeesus Kristus on hänet lunastanut ja kutsunut elämään opetuslapsenaan.

¹⁵⁸ H39 = aamuhartaus 10.10.2015.

¹⁵⁹ H06 = aamuhartaus 17.1.2015.

¹⁶⁰ H21 = aamuhartaus 22.5.2015.

¹⁶¹ H22 = aamuhartaus 23.5.2015.

¹⁶² H23 = aamuhartaus 29.5.2015.

¹⁶³ H03 = aamuhartaus 12.1.2015.

¹⁶⁴ H04 = aamuhartaus 14.1.2015.

8.4. Rakkaus, toivo

Rakkaudesta puhuttiin kahdessa hartaudessa. Hartaudessa H14 sanottiin ihmisten tehtäväksi rakastaa muita ihmisiä, ja rakkauden olevan mukana kaikessa. Hartaudessa H37¹⁶⁵ kerrottiin mitä on rakkaus; rakkaus elämään ja rakkaus ihmisenä olemista kohtaan. Rakkautta pitää näyttää silloinkin kun muut eivät sitä halua osoittaa. Suurin rakkaus on Jeesuksen rakkaus, se on Jumalan lahja. Yhdessä hartaudessa H15¹⁶⁶ puhuttiin toivosta. Hartaudessa puhuja kertoi ystävänsä sairastuneen vakavasti. Hän kuitenkin jaksoi uskoa niin vahvasti, että se antoi voimaa myös hänen ystävilleen. Ja erityisesti toivoa – toivoa ja siihen uskomista.

8.5. Raamattu

Raamatusta puhuttiin yhdessä hartaudessa, H48¹⁶⁷. Puhuja kertoi olleensa Keski-Kiinassa Hunanin maakunnassa. Siellä hän tapasi maanviljelijän, joka kertoi hänelle tarinansa. Mies oli jäänyt leskeksi ja lastensa yksinhuoltajaksi. Syvä suru ei ollut hellittänyt ja mies etsi elämän tarkoitusta kiinalaisesta viisaukirjallisuudesta, muttei ei löytänyt rauhaa. Lopulta mies oli pyytänyt kylän vanhimmilta neuvoa. Nämä sanoivat, että kristityillä on viisaita kirjoja ja kristittyjä löydät laakson kaupungista, tuntien jalkamatkan päästä. Mies lähti matkaan ilman osoitetietoja. Kysellen hän löysi laakson kristityt, seurakunnan ja kirkon. Seurakunnan maallikkojäsenet kuuntelivat miestä ja lähettivät hänet takaisin kotiin. He antoivat miehelle kiinankielisen Raamatun ja pienen opasvihkosen ”Miten tulen kristityksi”. Miestä neuvottiin lukemaan Raamattua ja rukoilemaan opasvihkonsa avulla ja tulemaan takaisin, jos hän haluaa kristityksi. Kuukausien päästä mies palasi laakson seurakuntaan. Hän oli löytänyt elämänsä tarkoituksen ja suru oli väistynyt. Hän oli kylänsä ensimmäinen kristitty. Tämä tapahtui Raamatun voimalla ja avulla.

¹⁶⁵ H37 = aamuhartaus 1.10.2015.

¹⁶⁶ H15 = aamuhartaus 14.4.2015.

¹⁶⁷ H48 = aamuhartaus 30.11.2015.

9. Loppukatsaus

Nyt esillä olevassa tutkimuksessa *Mistä aamuhartauksissa puhutaan?* tehtävänäni oli selvittää minkälaisista yhteiskuntapoliittisista kysymyksistä Yle:n aamuhartauksissa vuonna 2015 puhuttiin.

Yleisradio lähettää sekä suomen- että ruotsinkielistä radio-ohjelmaa. Yleisradion lähettämissä suomenkielisissä aamuhartauksissa ovat mukana evankelis-luterilainen, ortodoksinen ja katolinen kirkko sekä vapaat kirkko- ja seurakunnat. Tutkimustehtävän rajasin koskemaan ainoastaan suomenkielisiä aamuhartauksia. Evankelis-luterilaisen kirkon mukaan radio on sopiva paikka aamuhartaudelle, koska konkreettinen, havainnollinen ja yksinkertainen yhden henkilön pitämä puhe sopii hyvin radioon. Yleisradion kanavilla lähetettävä aamuhartaus -ohjelma pohjautuu valtakunnalliseen lakiin hartausohjelmien lähettämisestä televisiossa ja radiossa suomeksi ja ruotsiksi. Yksi Yleisradion julkisen palvelun tehtäväalueista ovat hartausohjelmat.

Uskonnollinen viestintä perustuu kristilliseen maailman- ja ihmiskuvaan ja sen tavoitteena on saada yhteys yksilöstä sekä Jumalaan että toisiin ihmisiin. Sen ymmärtämiseksi on oleellista tutustua yhteisöjen perusmotivaatioon: teologiaan. Uskonnolliset yhteisöt ovat perinteisesti olleet sanomien ja viestien välittäjiä. Niiden keskeisimpiä foorumeja ovat olleet sakraalilitat sekä saarna, joka on toiminut viestintävälineenä suunnatulle, rajatulle yleisölle. Radiojulistus, jonka yksi muoto on Yleisradion lähettämä aamuhartaus, on lisäys perinteisiin välitysoorumeihin. Erona edellisiin on se, että yleisöä ei ole rajattu tiettyssä paikassa oleviin kuulijoihin, vaan se on mahdollista vastaanottaa kaikkialla, missä radio kuuluu.

Aamuhartausta voidaan pitää tietynlaisena lyhytsaarnana. Se toimii samojen lainalaisuuksien alla kuin jumalanpalveluksessa kuultavat saarnat. Aamuhartauksien teksteissä on usein kokemuskertomuksia elävöittämässä sisältöä. Henkilökohtaisia kertomuksia ja vertauksia käytetään usein aamuhartauksissa apuna siksi, että kuulijat hahmottaisivat paremmin hartauden sisällön. Hyvät tarinat herättävät kuulijan mielenkiinnon ja mukaansa tempaavat kertomukset pitävät kuulijan otteessaan ja itse sisältö pysyy paremmin kuulijan mielessä. Näitä kaikkia edellä mainittuja tehokeinoja käytetään yleisesti myös varsinaisissa, kirkoissa pidettävissä saarnoissa.

Hartausohjelmien puhujat valitaan Kirkon viestinnän toimituksen ja kapitulien yhteistyönä. Hartauspuhujat valitaan omien hakemusten kautta, kapitulien ehdotuksista tai suosituksista. Tiettyihin hartauksiin voidaan haluta juuri tietty tai tietynlainen puhuja. Kun valinnat puhujista on tehty, heidät sijoitetaan kalenteriin. Tutkimuksessani aamuhartauksien puhujista enemmistö oli naisia (25), miehiä puhujina oli 17. Puhujista suurin osa piti vain

yhden aamuhartauden, joskin yhdelle puhujalle niitä kertyi kolme. Suurimman osan (17) aamuhartauksista pitivät papit, pastorit tai kappalaiset, jotka ovat luokitusrungossa samassa kategoriassa. Toisena olivat muut seurakunnan työntekijät, jotka pitivät yhteensä 10 hartautta. Loput aamuhartauksista jakautuivat varsin tasaisesti eri ammattikuntien kesken.

Aamuhartausvuorot on jaettu kirkkokunnittain ja hartausohjelmien valvontaelin vastaa siitä, että kaikki kirkkokunnat saavat omat vuoronsa. Suurimman osa hartausvuoroista saa evankelis-luterilainen kirkko, jolla vuoroja on viikossa viisi. Muille kirkkokunnille tai vapaille suunnille kuuluu yksi vuoro viikossa. Tutkimuksessani evankelis-luterilaisen kirkon edustajan pitämiä aamuhartauksia oli 40 ja muiden pitämiä kahdeksan.

Jokaiselle aamuhartauspäivälle maanantaista lauantaihin on oma teemansa. Kirkon viestintä suunnittelee teemat etukäteen, pyrkien mahdollisuuksien mukaan ottamaan kuulijoiden toiveet huomioon. Koetin saada tähän tutkimukseen tasaisesti jokaista teemaa, mutta se ei ihan täysin onnistunut. Jako on kuitenkin niin tasainen, että mahdollinen tulosten vääristyminen tämän vuoksi voidaan perustellusti poissulkea.

Yleisradion aamuhartauksia koskevaa aiempaa tutkimusaineistoa on melko vähän, eivätkä ne ole suoraan verrannollisia oman tutkimusaiheeni kanssa. Merkittävin aiempi tutkimus on Heikki-Tapio Niemisen tekemä väitöskirja *Suomalainen radiohartaus – Yleisradiossa vuosina 1932–1997 lähetettyjen luterilaisten aamuhartauksien rakenne ja sisältö* (1999). Nieminen on tehnyt myös aiheeseen liittyvän kirjan *Suomalainen radiojumalanpalvelus ja radiosaaarna* (2001). Taisto Lehikoinen on tutkinut uskonnollista radioviestintää lisensiaatintyössään *Mediauskonto – tapauksena suomalaiset paikallisradiot* (1998) sekä Pro gradu -työssään *Uskonnollinen viestintä Suomessa* (1997). Näiden lisäksi tutkimukseni aihetta on sivuttu joissakin Pro gradu -opinnäytetöissä. Kun aloitin tutkimukseni tekemisen, olin siinä uskossa, että samasta aiheesta olisi tehty monia tutkimuksia, joita voisin hyödyntää ja joihin voisin omia tutkimustuloksiani verrata. Hyvin nopeasti huomasin ettei näin olekaan. Hieman ihmettelen tutkimusten vähäisyyttä, sillä Yleisradion aamuhartaudella on erittäin pitkä jatkumo ja se on yksi lähettävän kanavan kuunnelluimpia ohjelmia.

Tutkimustehtävänä oli selvittää minkälaisista yhteiskuntapoliittisista kysymyksistä aamuhartauksissa puhutaan. Minua kiinnosti erityisesti se, onko hartauksissa mitään toistuvia aiheita ja jos niin on, niin mitä. Ennakko-oletukseni oli, että aamuhartauksissa ylipäänsä puhutaan yhteiskuntapoliittisista kysymyksistä. Tästä huolimatta oli olemassa se mahdollisuus, että niistä ei hartauksissa puhutakaan. Jos näin olisi ollut, olisi sekä tutkimuskysymys että tutkimuksen aihe pitänyt vaihtaa. Näin ei onneksi tarvinnut tehdä, sillä kyllä aamuhartauksissa yhteiskuntapolitiikka on läsnä.

Tutkimusmetodiksi valitsin kvalitatiivisen sisällönanalyysin. Käytin tutkimuksessani induktiivista, aineistolähtöistä analyysitapaa, sillä analysoin tutkimusaineiston yksittäisistä hartausteksteistä päätyen yleiseen tulkintaan. Loin tutkimusaineistosta teoreettisen kokonaisuuden, johon valitsin analyysiyksiköt tutkimusaineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Tutkimusmetodin mukaisesti kuvasin dokumenttien sisällön sanallisesti. Ennen kuin pystyin aloittamaan tutkimusaineiston analysoinnin, oli selvitettävä sanojen ”yhteiskunta” ja ”yhteiskuntapolitiikka” määritelmä. Vaikka sanat ovat tuttuja, jokapäiväisessä puhekielessä käytettyjä, tuli tässä kohtaa eteen yksi tutkimukseni suurimmista vaikeuksista. Sanoille ei löytynyt mistään yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mitä voisin tutkimuksessani käyttää. Eri lähteissä oli erilaisia, jopa toisistaan poikkeavia, määritelmiä. Koska sanojen määritelmillä oli suuri merkitys tutkimusaineiston käsittelyssä ja analysoinnissa, päädyin määrittelemään ne itse tutkimuksestani varten.

Tutkimusaineisto sisälsi 48 vuonna 2015 Yleisradion Yle 1:ssä lähetettyä aamuhartausta. Jaoin tutkimusvuoden neljään, kolmen kuukauden periodiin, ja otin tutkimukseen mukaan jokaiselta periodilta 12 aamuhartausta. Näin koko tutkimusvuosi oli edustettuna tasaisesti ympäri vuoden. Tällä halusin varmistaa, etteivät esimerkiksi eri vuodenaajat tai epätasaisesti sijoittuvat kirkolliset tai muut juhlapyhät vääristä tutkimuksen lopputulosta. Tutkimusaineistona oli ainoastaan aamuhartauksien käsikirjoitukset. Ne olivat alkuperäisinä eikä niitä ole muokattu puhumisen jälkeen. Tutkimusaineiston käsittelyn aloitin antamalla jokaiselle hartaustekstille numeron 1 – 48 lähetyspäivän mukaisessa järjestyksessä. Tämän jälkeen luin tekstit kertaalleen läpi saadakseni ensimmäisen käsityksen niiden sisällöistä. Vasta useamman lukukerran jälkeen tein luokitusrunгон, johon sijoitin sekä kaikki tulkintani mukaan eksplisiittisesti yhteiskuntapoliittisia kysymyksiä sisältävät hartaudet että hartaudet, joissa ei tulkintani mukaan ollut eksplisiittisiä yhteiskuntapoliittisia ulottuvuuksia. Luokkia tuli viisi ja ne muodostavat tutkimukseni pääotsikot 4 – 8. Vaikka luokitusrunko oli valmis, ei kaikkien hartauksien sijoittaminen niihin ollut niin yksinkertaista kuin olin luullut. Vaati vielä useita lukukertoja sekä lisää tarkkaa analysointia ja tiukkaa päätöksentekoa, että jokaiselle hartaustekstille löytyi oma luokka.

Päälukossa neljä (naiset, lapset ja nuoret) oli mukana kolme hartautta. Näistä hartauksista kaksi kertoi naisten elämästä köyhissä olosuhteissa, ja kuinka kansainvälinen apu on auttanut heitä parempiin elinolosuhteisiin. Toinen hartaus sijoittui Väli-Amerikkaan, Guatemalaan ja toinen Kaakkois-Aasiaan, Kambodzaan. Hartauksissa oli yhteistä se, että naiset olivat kovalla työllään voittaneet vastoinkäymiset. Kokemastaan perheväkivallasta tai korkeista koulutusmaksuista huolimatta naiset olivat saaneet lapsensa kouluun ja pystyneet

hankkimaan heille tarpeelliset opiskeluvälineet. Vaikka näissä hartauksissa korostuvat naisten kurjat olosuhteet, on niissä vahvasti mukana myös kansainvälinen vastuu ja merkitys. Kolmas naisiin liittyvä hartaus otti kantaa naispappeuteen, vaikka naispappeus ei meillä uusi asia olekaan. Hartauspuhuja toi puheessaan esiin omia muistojaan 1980-luvulta, jolloin kirkolliskokous hyväksyi naispappeuden. Mielenkiintoista on se, miksi puhuja toi kysymyksen esiin tässä vaiheessa. Naispappien määrä oli kyllä 2010-luvun puolivälissä voimakkaassa kasvussa, ja vuonna 2015 papeista naisia oli jo 46 %. Ainakaan puhuja ei ole tätä kehitystä vastaan, sillä hänen mielestään naiset eivät ole sen huonompia pappeja kuin miehet.

Lapsista ja nuorista puhuttiin neljässä hartaudessa. Kolmessa hartaudessa nuoret olivat tekstissä pienessä osassa, mutta sisällöllisesti isossa roolissa. Yhdessä näistä kysyttiin mitä lapsille tapahtuu aikuisena, kun he lapsuutensa viettävät pakolaisleireillä. Voisivatko he saada uuden mahdollisuuden esimerkiksi Suomessa? Toisessa hartaudessa nuoret mainitaan vain sivulauseessa, kun puhuja pyytää Jumalaa auttamaan syrjäytyneitä nuoria ja lopettamaan tyttöjen ympärileikkaukset. Kolmannessa hartaudessa nuoret liitettiin hallituksen säästötavoitteisiin, jotka uhkasivat pienentää opintotukea. Kaikissa edellä mainituissa hartauksissa puhuttiin lasten ja nuorten lisäksi muista asioista, jotka eivät kuitenkaan liittyneet eksplisiittisesti yhteiskuntapolitiikkaan. Suurimman huomion nuoret saivat hartaudessa, jossa nuorista alkuun annettiin varsin synkkä kuva. Nuoriso on laiskaa, ilkeä, saamatonta sakkia, jotka joko laiskottelevat tai hajottavat toisten omaisuutta. Puhujan tarkoituksena tuntui olleen kuulijan täyden huomion saaminen. Nuorten saaminen mukaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja päätöksentekoon näytti olleen puhujan intressissä, sillä hän jatkoi toteamalla, että nuorissa on voimavara, mikä tulisi huomioida yhteiskunnallisella tasolla. Huomionarvoista on, että puolessa hartauksista puhuttiin heikommassa asemassa olevista ihmisistä.

Päälukon ”sota, sorto, väkivalta tai oikeudenmukaisuus” aiheet olivat mukana yllättävän harvassa hartaudessa. Niissä hartauksissa, joissa näistä puhuttiin, ne usein olivat sivuroolissa. Samoissa hartauksissa puhuttiin myös Jeesuksesta, pelastuksesta, pakolaisuudesta tai uskonnon ja politiikan keskinäisestä suhteesta. Sodista tai sorrosta puhuttaessa ei mainittu mitään tiettyä sotaa, eikä sodan keskellä olemista, vaan toivottiin, että pääsisi pois sodan tai sorron uhasta. Tämä kuvasti maailman epävarmaa tilaa; sodan uhkia on jatkuvasti ympäri maailman. Sotia käytiin vuonna 2015 usealla rintamalla ja olisin odottanut, että sota olisi ollut mukana useammassa hartaudessa. Maailman arvoja kuvasi myös oikeudenmukaisuudesta puhuminen. Hartauksissa toivottiin, että ihmiset olisivat oikeudenmukaisia toisiaan kohtaan,

eivätkä haalisi pelkästään itselleen etuisuuksia.

Pakolaisuus ja maahanmuutto olivat syksyllä 2015 tilanteessa, jollaista ei Suomessa oltu koskaan aiemmin koettu. Pakolaisia tuli Suomeen enemmän kuin koskaan ennen. Siitä huolimatta pakolaisuus oli aiheena vain neljässä hartaudessa. Suurimmassa osassa pakolaisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvissä hartauksissa pakolaisista puhuttiin hyväksyvään ja vastaanottavaiseen sävyyn. Tämä sopii hyvin aamuhartauden henkeen, mutta yleiseen keskusteluun verraten oli yllättävää, että vastakkaista kantaa esitettiin ainoastaan yhdessä hartaudessa. Pakolaisista puhuttaessa tuotiin usein esiin huoli pakolaisten hyvinvoinnista ja heidän mahdollisesti kokemansa väkivalta tai vihapuhe. Odotetusti globaalit kysymykset liittyivät useimmin heikoimmissa elinolosuhteissa asuviin ihmisiin. Hartauksissa puhuttiin avustustyöstä ja kansainvälisten suuryritysten vallankäytöstä alkuperäisheimoja kohtaan. Alkuperäisheimojen oikeuksia ei ole kunnioitettu, vaan yritykset yrittävät vallata lisää viljelytilaa omien voittojensa kasvattamiseksi. Ihmettelen hieman sitä, ettei kansainvälisten yritysten eettisyydestä puhuttu tätä yhtä hartautta useammin. Yhdessä hartaudessa puhuttiin maailman epävarmuudesta, mutta tätä ei sen tarkemmin yksilöity, emmekä saanee tietää liittyykö se suurten yritysten toimintaan maailmassa.

Luokassa ”valtio ja talous sekä työelämä ja työttömyys” oli mukana ainostaan neljä hartautta. Pidän tätä yllättävänä. Tutkimusvuonna Suomessa käytiin eduskuntavaalit, mutta siitä huolimatta vain yhdessä hartaudessa puhuttiin vaaleista. Tässäkään hartaudessa ei otettu suoraan kantaa itse vaaleihin, vaan ainoastaan todettiin että vaaliohjelmista nähdään, miten puolueet saisivat Suomen irti lamasta ja velkakierteestä. Suurin yllätys minulle oli se että työttömyydestä puhuttiin vain yhdessä hartaudessa. Tutkimusvuonna työttömyys jatkoi kasvuaan ja työllisten määrä laski. Ihmettelen, miksi näin merkittävää yhteiskuntapoliittista kysymystä ei haluttu tuoda esiin aamuhartauksissa, joissa kuitenkin otetaan kantaa moniin muihin yhteiskunnallisiin epäkohtiin.

Luokka ”hyvinvointi ja lähimmäinen” olivat hartauksissa mukana yhdeksän kertaa. Näistä suurin osa käsitteli hyvinvointia. Useimmin mainittiin toivo paremmasta hyvinvoinnista, josta voisi päätellä monien ihmisten elävän ahdistuksen ja epävarmuuden keskellä. Tämä sopii vallalla olevaan maailmankuvaan. Yhteiskunnan odotuksista aiheutuneet paineet mainittiin useassa tapauksessa tekijäksi, joka näitä olotiloja ihmisille aiheuttaa. Olisin odottanut, että näitä yhteiskunnan taholta tulevia odotuksia ja paineita olisi avattu tarkemmin. Nyt ne jäivät hiukan monitulkintaisiksi. Puheissa mainittiin ihmisiä vaivaava jatkuva kiire, mutta varsinainen syy kiireeseen olisi ollut mielenkiintoista tietää. Oma riittämättömyys oli yksi aihe josta hartauksissa puhuttiin. Puheissa mainittiin paremman maailman eteen

vaadittavien uhrauksien tuntuva kohtuuttomilta, mutta siihen, mihin ihmisen sitten tulisi riittää, ei otettu kantaa. Tulkitsen niin, että työelämän vaatimukset liittyvät näihin kysymyksiin. Tämä lisää ihmettelyäni, miksi työelämästä ja työttömyydestä puhuttiin niin harvoin.

Viimeinen luokka, hartaudet ilman yhteiskuntapoliittisia yhteyksiä oli yllättäen selvästi suurin yhteensä 21 hartaudella. Näissä hartauksissa puhuttiin Jumalasta, Jeesuksesta, Pyhästä Hengestä, kasteen merkityksestä, rakkaudesta ja toivosta sekä Raamatusta. Näitä kaikkia yhdistää uskonnollisuus. Tulkitsen hartauksien suuren määrän kertovan siitä, että aamuhartaudet koetaan enemmän paikaksi puhua uskonnollisista kuin maallisista asioista. Kun saarnan sisältöön kuuluu laki ja evankeliumi, niin nyt laki puuttui suuresta osasta hartauksia. Voidaan myös kysyä voiko saarnaa tai tässä tapauksessa hartautta, pitää ilman, että siinä on myös laki jollain tavalla mukana. Ajattelen niin, että jos lain on oltava mukana, mitä muuta se voisi olla kuin yhteiskuntapolitiikkaa?

Tutkimukseni herättää miettimään minkälainen merkitys on sillä, että uskonnolliset ihmiset puhuvat yhteiskunnallisista asioista. Ja mitä se merkitsee uskonnolle. Ensinnäkin on todettava, että puheen on tangeerattava yleiseen puheeseen ja keskusteluun. Tutkimuksesta voidaan havaita, etteivät yhteiskunnalliset asiat ole sellaisia etteikö niistä voida puhua hartausohjelmassa. Usein niiden tarkoituksena on herättää julkista keskustelua joistakin yhteiskunnallisista epäkohdista. Tämä toimii myös toisin päin: yhteiskunnalliset asiat kuuluvat myös kirkolle. Ei kirkko ole niistä vastuussa eikä useinkaan pysty niihin vaikuttamaan, mutta jo asioiden esille tuominen katsotaan kirkon ja sen edustajien velvollisuudeksi.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Lähteet

Tutkimuksessa mukana olleet 48 Yleisradion Radio 1:n aamuhartaustekstiä vuodelta 2015. <http://notes.evl.fi/hartaudet.nsf/06a0d8f321a99918c2257781001d5b4b?OpenView>. / Tutkijan hallussa.

Aamuhartauden lähetysaika muuttuu Yle Radio 1:ssä. <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/18507/Aamuhartauden+lahetysaika+muuttuu+Yle+Radio+1-ssa>. (Luettu 7.2.2019).

Ajatukset Kauhajoella. <https://www.hs.fi/blogi/perassahiihtaja/art-2000004876920.html>. (Luettu 27.3.2019).

Hartaudella Yle-propagandaa. <http://timotarus.puheenvuoro.uusisuomi.fi/264944-hartaudella-yle-propagandaa>. (Luettu 16.2.2019).

Kaksi regimenttiä sekaisin. <http://santtuma.blogspot.com/2011/10/kaksi-regimenttia-sekaisin.html>. (Luettu 28.8.2019).

Kirkon viestintä. Suomen-evangelisluterilainen kirkko, sakasti. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content866A6>. (Luettu 8.2.2019).

Kohtaamisen kirkko (s.a.). *Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020*. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko_sisus_KORJ.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko_sisus_KORJ.pdf). (Luettu 8.2.2019).

Koulusurmaaja ampui kahdeksan. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004524813.html>. (Luettu 27.3.2019).

Näin Suomi muuttui – katso miten turvapaikkakriisi eteni ja näkyi vuonna 2015. <https://yle.fi/uutiset/3-8595369>. (Luettu 31.3.2019).

Pam-myrsky runteli muutakin kuin Vanuatun – Tuvalussa puolet väestöstä myrskyn uhreja. <https://yle.fi/uutiset/3-7868641>. (Luettu 27.3.2019).

Paratiisi muuttui helvetiksi. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004819745.html>. (Luettu 27.3.2019).

Pohjanpalo, Olli: Soten käsittelyä ei jatketa – Stubb kutsuu puolueiden puheenjohtajat koolle *Helsingin Sanomat* 5.3.2015. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002806074.html>. (Luettu 11.3.2019).

Raamattu (1992). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Pipliaseura.

Radiohartaudet alkoivat suorilla lähetyksillä 1930-luvulla.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/03/07/radiohartaudet-alkoivat-suorilla-lahetyksilla-1930-luvulla>. (Luettu 8.2.2019).

Radiohartauksien teemat. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content3235AC>. (Luettu 17.2.2019).

Radiohartaus – kiinnostavaa puhetta Jumalasta.

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content281129>. (Luettu 8.2.2019).

Radion aamuhartaudet.

<http://notes.evl.fi/hartaudet.nsf/06a0d8f321a99918c2257781001d5b4b?OpenView>. (Luettu 23.2.2019).

Reformaation yksi keskeinen tavoite oli kansankielinen Raamattu. <https://sansa.fi/etusivu-2-2/sansa/>. (Luettu 16.2.2019).

RKP ottaisi lisää pakolaisia, PS tyrmää ajatuksen. <https://yle.fi/uutiset/3-7873164>. (Luettu 31.3.2019).

Sodan neljäs vuosi Ukrainassa. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/201705282200167638>. (Luettu 22.8.2019).

Suomeen saapuu jopa satoja pakolaisia päivässä Haaparannan kautta. Satakunnan Kansa 9.9.2015. <https://www.satakunnankansa.fi/nakoislehti>. (Luettu 11.3.2019).

Suomen työttömyys rajumpaa kuin kertaakaan 15 vuoteen. <https://www.hs.fi/talous/art-2000002833758.html>. (Luettu 28.3.2019).

Suurlähettiläs: Afganistanista tulee Suomeen nimenomaan elintasopakolaisia.

<https://yle.fi/uutiset/3-8514418>. (Luettu 31.3.2019).

Taistelut Jemenissä kiihtyivät viikonloppuna, taustalla sisällissotaan sekaantuneiden arkkivihollisten valtataistelu. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006201429.html>. (Luettu 22.8.2019).

Tapanilan raiskaus: Näin uhri kertoi oikeudessa – ”Kukaan ei jahkaillut”. *Iltasanomat* 23.6.2015. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000950455.html>. (Luettu 11.3.2019).

Toivo on radiohartauksien toivotuin teema – ja aamuhartaus kuunnelluimpia radio-ohjelmia. Kirkko ja kaupunki 14.8.2017. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/toivo-on-radiohartauksien-toivotuin-teema>. (Luettu 14.8.2019).

Työllisyys heikkeni vuonna 2015. https://www.stat.fi/til/tyti/2015/13/tyti_2015_13_2016-04-12_kat_002_fi.html. (Luettu 28.3.2019).

Työttömien määrä kasvoi vuonna 2015.

https://www.stat.fi/til/tyti/2015/13/tyti_2015_13_2016-04-12_kat_002_fi.html. (Luettu 28.3.2019).

Yleisradion hallintoneuvoston kertomus eduskunnalle yhtiön toiminnasta vuonna 2017.
<http://view.24mags.com/mobilev/54bc47cda586254ce875382d960f0bde#/page=1>.
(Luettu 8.2.2019).

Kirjallisuus

Diakonian tilastoanalyysi 2015.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E64CAA2B17A67F51C225770A00396219/\\$FILE/Diakonia%20tilastoanalyysi%20%202015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E64CAA2B17A67F51C225770A00396219/$FILE/Diakonia%20tilastoanalyysi%20%202015.pdf). (Luettu 27.3.2019).

Eskola, Jari & Juha Suoranta (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Haikarainen, Raine (2002). *Informaatiosta kommunikaatioon. Ekumeeninen keskustelu viestinnästä 1948–2000*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Hakala, Salli & Johanna Sumiala-Seppänen (toim.) (2003). *Kirkon viestintä. Kohtaamista ja sanoman levitystä*. Suomen ev.lut kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2003:2. Helsinki: Kirkkohallitus.

Heikkilä Markku & Eino Murtorinne (toim.) (1977) *Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla*. Helsinki: Kirjapaja.

Hemanus, Pertti (toim.) (1977) *Otavan suuri ensyklopedia: 3-4, Välihakemisto*. Helsinki: Otava.

Huhta, Ilkka (toim.) (2009). *Sisällissota 1918 ja kirkko*. Helsinki: Suomen kirkkohistoriallinen seuran toimituksia. Helsinki: SKHS.

Huotari, Voitto (1985). *Sana kohtaa kuulijan*. Helsinki: Kirjapaja.

Jolkkonen Jari, Juhani Korolainen, Simo peura & Osmo Vatanen (toim.) (2001) *Saarnan käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja.

Kangas, Risto (2006). *Yhteiskunta*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Kiviranta Simo (toim.) (1981) *Luterilainen usko tänään*. Helsinki: SLEY-Kirjat.

Korpela, Anniina (2013). *Elämästä, maailmasta ja uskosta nousevaa ihmisten puhetta Jumalalle – radiossa. Rukousten sisältö ja sisällön taustalla näkyvät tekijät vuoden 2007 YLE Radio 1:n keskiviikon aamuhartauksissa*. Pro gradu. Helsingin yliopisto.

Kortekangas, Paavo (1982). *Kirkko*. Kallio Veikko, Aimo Reitala & Päiviö Tommila (toim.), *Suomen kulttuurihistoria III*. Porvoo: WSOY. 525–543.

Lehikoinen, Taisto (1997). *Uskonnollinen radioviestintä Suomessa*. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto.

- Lehikoinen, Taisto (1998). *Mediauskonto, tapauksena suomalaiset paikallisradiot*.
Lisensiaatintyö. Jyväskylän yliopisto.
- Mertjärvi, Hanna (2013). *Raamatun käyttö Yleisradion perjantaiaamun hartauksissa vuonna 2008*. Pro Gradu. Helsingin yliopisto.
- Nieminen, Heikki-Tapio (1999). *Suomalainen radiohartaus. Yleisradiossa vuosina 1932–1997 lähetettyjen luterilaisten aamuhartauksien rakenne ja sisältö*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Nieminen, Heikki-Tapio (2001). *Suomalainen radiojumalanpalvelus ja radiosarna*.
Helsinki: Yleisradio.
- Niiniluoto, Ilkka (1983). *Tieteellinen päättely ja selittäminen*. Helsinki: Otava.
- Nordenstreng, Kaarle (1975). *Tiedotusoppi: Johdatus yhteiskunnallisten viestintäprosessien tutkimukseen*. Helsinki: Otava.
- Parsons, Talcott (1971). *The system of modern societies*. Englewood Cliffs.
- Parsons, Talcott (1977). *Social Systems and the Evolution of Action Theory*. New York: Free Press.
- Huovinen, Eero (2015). *Sarna*. Helsinki: WSOY.
- Teinonen, Riitta & Seppo A. Teinonen (1975). *Ajasta ylösnousemukseen*. Helsinki: Kirjaneliö.
- Thuren, Jukka (1982). *Augustinus – Henki ja kirjain*. Helsinki: SLEY-Kirjat.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Vauhkonen, Onni (1984). *Yhteiskuntapolitiikka: Mitä Se On?* Espoo: O. Vauhkonen.
- Vartiainen, Raija (toim.) (1985) *Sarnaa sanaa*. Helsinki: Kirjaneliö.
- Wiio, Osmo A. (1992). *Viestinnän tutkimussuuntia*. Viestintätutkimuksen Seuran julkaisusarja nro 12. Helsinki: Yliopistopaino.
- Wiio, Osmo A. (2000). *Johdatus viestintään*. Porvoo: WSOY.
- Wiio, Osmo A. (2009). *Viestintä yleensä epäonnistuu – paitsi sattumalta*. Espoo: Deltakirja.
- Ylen arvo suomalaisille 2017.
<https://drive.google.com/file/d/0B99iwmeg19YFd19RMzRITlp0ZVN0NFZkV0psal9CNXY5aXhF/view>. (Luettu 8.2.2019).

Liitteet

Liite 1. Aamuhartauspuhujat päivämäärän mukaan

H01	Keskiviikko	7.1.2015	Kerttu Venäläinen	Kirkkoherra
H02	Torstai	8.1.2015	Markku Ahlstrand	Kirkkoherra
H03	Maanantai	12.1.2015	Anita Ahtiainen	Päätoimittaja
H04	Keskiviikko	14.1.2015	Kerttu Venäläinen	Kirkkoherra
H05	Torstai	15.1.2015	Hanna Vanonen	Tutkijatohtori
H06	Lauantai	17.1.2015	Mikko Leistola	Pappi
H07	Maanantai	26.1.2015	Eero Jokela	Toiminnanjohtaja
H08	Perjantai	30.1.2015	Kaisa Kariranta	Helsingin piispan erityisavustaja
H09	Lauantai	7.2.2015	Outi Vasko	Arkipiispa Leon teologinen avustaja
H10	Perjantai	13.2.2015	Laura Suomela	Nuorisotyönohjaaja
H11	Tiistai	3.3.2015	Laura Sippola	Muusikko
H12	Tiistai	10.3.2015	Inna Vintturi	Kanttori
H13	Tiistai	7.4.2015	Anna Pulli	Kanttori
H14	Keskiviikko	8.4.2015	Tiina Peippo	Pappi
H15	Tiistai	14.4.2015	Anna Pulli	Kanttori
H16	Keskiviikko	15.4.2015	Jukka Sariola	Kolumnisti, kirjailija
H17	Torstai	16.4.2015	Markku Viitala	Kappalainen
H18	Maanantai	27.4.2015	Kerttu Venäläinen	Kirkkoherra
H19	Torstai	30.4.2015	Ismo Kunnas	Kappalainen
H20	Maanantai	11.5.2015	Sirkku Tukiainen	Sairaalapastori
H21	Perjantai	22.5.2015	Ali Kulhia	Kirkkoherra
H22	Lauantai	23.5.2015	Ambrosius	Metropoliitta
H23	Perjantai	29.5.2015	Ali Kulhia	Kirkkoherra
H24	Lauantai	30.5.2015	Suvi Kankkunen	Koulutussuunnittelija
H25	Lauantai	4.7.2015	Anis Murtomäki	Nuorisopastori
H26	Keskiviikko	8.7.2015	Pertti Keinänen	Pappi
H27	Maanantai	13.7.2015	Anna ja Elina Juntunen	Tutkija / palvelujohtaja
H28	Keskiviikko	15.7.2015	Kaj-Mikael Wredlund	Ulkomaanavun työntekijä
H29	Torstai	16.7.2015	Anna ja Elina Juntunen	Tutkija / palvelujohtaja
H30	Perjantai	17.7.2015	Heikki Hakamies	Kirkkoherra
H31	Lauantai	18.7.2015	Tapio Lohikko	Pastori
H32	Keskiviikko	22.7.2015	Paula Niemitalo	Nuorisotyönohjaaja
H33	Maanantai	27.7.2015	Kati Kemppainen	Teologian tohtori
H34	Keskiviikko	29.7.2015	Mannert Minna	Pastori
H35	Perjantai	14.8.2015	Kirsi ja Reijo Leino	Kappalainen / kirkkoherra
H36	Torstai	17.9.2015	Leena Sipola	Kappalainen
H37	Torstai	1.10.2015	Juhana Kuusniemi	Seurakuntapastori
H38	Maanantai	7.10.2015	Lars Aejmelaus	Emeritusprofessori, eksegetiikka
H39	Keskiviikko	10.10.2015	Kaisa Mäkelä-Tulander	Luutnantti, Pelastusarmeija
H40	Lauantai	12.10.2015	Leena Sipola	Kappalainen
H41	Maanantai	14.10.2015	Lars Aejmelaus	Emeritusprofessori, eksegetiikka
H42	Torstai	15.10.2015	Juhana Kuusniemi	Pastori
H43	Torstai	17.10.2015	Outi Huczowski	Lapsityönohjaaja

H44	Maanantai	19.10.2015	Karoliina Haapakoski	Seurakuntapastori
H45	Tiistai	20.10.2015	Samuli Paananen	Seurakuntapastori
H46	Tiistai	23.10.2015	Tuomas Palola	Pastori
H47	Perjantai	6.11.2015	Sirkku Tukiainen	Sairaalapastori
H48	Perjantai	30.11.2015	Eeva Kemppi-Repo	Rovasti

Liite 2. Aamuhartauspuhujat aakkosjärjestyksessä

H38	Aejmelaeus Lars
H41	Aejmelaeus Lars
H02	Ahlstrand Markku
H03	Ahtiainen Anita
H22	Ambrosius
H44	Haapakoski Karoliina
H30	Hakamies Heikki
H43	Huczkowski Outi
H07	Jokela Eero
H29	Juntunen Anna ja Emilia
H27	Juntunen Anna ja Emilia
H24	Kankkunen Suvi
H08	Kariranta Kaisa
H26	Keinänen Pertti
H48	Kemppi-Repo Eeva
H33	Kemppainen Kati
H21	Kulhia Ali
H23	Kulhia Ali
H19	Kunnas Ismo
H37	Kuusniemi Juhana
H42	Kuusniemi Juhana
H35	Leino Kirsi ja Reijo
H06	Leistola Mikko
H31	Lohikko Tapio
H34	Mannert Minna
H25	Murtomäki Anis
H39	Mäkelä-Tulander Kaisa
H32	Niemitalo Paula
H45	Paananen Samuli
H46	Palola Tuomas
H14	Peippo Tiina
H13	Pulli Anna
H15	Pulli Anna
H16	Sariola Jukka
H36	Sipola Leena
H40	Sipola Leena
H11	Sippola Laura
H10	Suomela Laura

H20	Tukiainen Sirkku
H47	Tukiainen Sirkku
H05	Vanonen Hannu
H09	Vasko Outi
H18	Venäläinen Kerttu
H01	Venäläinen Kerttu
H04	Venäläinen Kerttu
H17	Viitala Markku
H12	Vintturi Inna
H28	Wredlund Kaj

Liite 3. Aamuhartaudet luokittain

Luokka	kpl	Hartaudet
4.1. Naiset	3	H28, H32, H38
4.2. Lapset ja nuoret	4	H26, H29, H36, H43
5.2. Sota, sorto, väkivalta	3	H19, H36, H43
5.3. Oikeudenmukaisuus	3	H09, H33, H43
6.2. Valtio, talous	3	H17, H26, H29
6.3. Työelämä, työttömyys	1	H24
6.4. Globaalit kysymykset	3	H01, H16, H34
6.5. Pakolaisuus, maahanmuutto	4	H36, H43, H44, H47
7.2. Lähimmäinen	2	H35, H44
7.3. Hyvinvointi	7	H05, H10, H11, H13, H20, H30, H40
8.2. Jumala, Jeesus, Pyhä Henki	15	H02, H06, H08, H18, H21, H22, H23, H25, H31, H39, H45, H46
8.3. Kaste	2	H03, H04
8.4. Rakkaus, toivo	3	H14, H15, H37
8.5. Raamattu	1	H48